

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

**CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ
FAKULTA**

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Křesťanská výchova

**Katolické ženské spolky na severní Moravě
v první polovině 20. století
(Novojičínský region)**

diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Jonová, Th.D.

Olomouc 2014

Bc. Lenka Kyčerková

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne 30. března 2014

Lenka Kyčerková

Lidská bída hmotná i mravní předznamenala
vývoj mé činnosti.

Vše, co znamenalo moc a bohatství,
bylo německé.

(Jan Šrámek, vězeňský zápisník z r. 1952)

OBSAH

OBSAH	1
ÚVOD	1
1. POSTAVENÍ KATOLICKÉ CÍRKVE NA PŘELOMU A ZAČÁTKU 20. STOLETÍ	5
1.1 Problémy katolické církve v Československé republice.....	7
2. ČESKÁ ŽENA A JEJÍ POSTAVENÍ VE SPOLEČNOSTI	10
2.1 Křesťanské pojetí ženy	11
2.2 Odras ženské problematiky v papežských dokumentech na konci 19. století a začátku 20. století	13
3. KATOLICKÉ ŽENSKÉ ORGANIZACE.....	16
4. SVAZ KATOLICKÝCH ŽEN A DÍVEK Z MORAVY, SLEZSKA A HLUČÍNSKA.....	18
4.1 Svaz Katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska a volby ..	19
4.2 Moravská a Křesťanská žena	20
4.3 Františka Menšíková	21
4.4 Činnost svazu	22
5. POBOČKA SVAZU KATOLICKÝCH ŽEN V NOVÉM JIČÍNĚ	26
5.1 Schůze, vzor k následování a poutě	28
5.2 Provázanost s brněnským ústředím.....	28
5.3 Pobočka a školský zákon.....	30
5.3 Pomoc ženám v nouzi	30
5.4 Přijímání nových členek	31
5.5 Zřízení Akčního výboru	31
6. KŘESŤANSKO-SOCIÁLNÍ ŽENSKÝ SPOLEK BUDOUCNOST V NOVÉM JIČÍNĚ.....	34
6.1 Témata přednášek a schůzí	35
6.2 Divadelní činnost, knihy a podporovaný tisk spolku Budoucnost.....	35
6.3 Duchovní stránka spolku a vzdělání jeho členek.....	37
6.4 Hmotné zabezpečení a sbírky	38
6.5 Veřejná aktivita členek a pořádané slavnosti	39
6.6 Předseda Jan Šrámek	40
6.7 Zřízení útulny I., útulny II., útulny III. a útulny IV.	41
6.8 Kauza kolem Jana Šrámka.....	43
6.9 Pronásledování členek spolku Budoucnost	44
6.10 Magdaléna Krkošková.....	45
7. SPOLEK KŘESŤANSKÝCH MATEK V PŘÍBOŘE	47
7.1 Potřebnost křesťanské matky a spolku v tehdejší době.....	48
7.2 Účel Spolku křesťanských matek	49
7.3 Povýšení na arcibratrstvo	50
7.4 Přijetí do spolku	51
7.5 Obecné stanovy spolku.....	51

7.6	Obecné povinnosti členek spolku	52
7.7	Připomínky ke křesťanské výchově	53
7.8	Průběh spolkové pobožnosti v Příboře	54
7.9	Odpustky spolku	55
7.10	Původ spolků křesťanských matek	57
8.	ČESKÝ KATOLICKÝ SPOLEK DĚLNICKÝ V NOVÉM JIČÍNĚ	59
8.1	Příspěvky a sbírky spolku	59
8.2	Kulturní akce spolku	60
8.3	Vzdělávací akce spolku	60
8.4	Problémy spolku	61
8.5	Mužský a ženský spolek	62
8.6	Náboženská stránka spolku a veřejná aktivita	63
	ZÁVĚR	64
	PRAMENY A LITERATURA	67
	<i>Prameny</i>	67
	<i>Literatura</i>	68

ÚVOD

Ve své diplomové práci se zabývám katolickými ženskými spolky na severní Moravě v první polovině 20. století. Nejprve jsem měla zkoumat katolické ženské spolky ve druhé polovině 20. století, ale ukázalo se, že je to prakticky nemožné, jelikož činnost všech mnou probádaných spolků sahala mimo toto období, převážně z důvodu přerušení činností spolků během nacistické okupace a nedostatku zdrojů, které by pojednávaly o následné činnosti spolků po této okupaci.

Téma bylo rovněž zaměřeno na širokou oblast katolických ženských spolků na severní Moravě. Zaměřila jsem se především na region Nového Jičína, kde byla spolková činnost velmi pestrá a dala se dobře porovnat se spolkovou činností jednoho mužského spolku, který v regionu rovněž působil. Ostatní regiony Moravy nebyly tak dobře zdokumentovány a dostupné informace by zřejmě nestačily na požadovaný rozsah diplomové práce. U většiny spolků severní Moravy lze v archivech dohledat pouze údaje o placení daní a přibližná doba založení spolku. Region Nového Jičína má činnost svých spolků zdokumentovanou nejlépe.

Kromě těchto spolků se v této práci zabývám také Svazem katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska a jeho pobočkou v Novém Jičíně, abych zachovala a ukázala hierarchii, která mezi spolky na Moravě existovala. Svaz katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska je zastřešující organizací pro spolky na Moravě a její pobočka zastřešuje spolky v Novém Jičíně. Jejich zmíněním nejlépe ilustruji tematickou a organizační provázanost ve spolkové hierarchii. Mimo tuto hierarchii stojí Spolek křesťanských matek v Příboře, který je sice ženským katolickým spolkem a spadá do regionu Nový Jičín, ale má odlišný původ a strukturu.

Mým cílem je seznámit se Svazem katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska, Svazem katolických žen a dívek v Novém Jičíně, Křesťansko – sociálním ženským spolkem Budoucnost, Českým katolickým spolkem dělnickým v Novém Jičíně a Spolkem křesťanských matek v Příboře. Přiblížím jejich činnost a postavení v rámci jednoho regionu, a to Nového

Jičína. Dále chci srovnat dva největší ženské spolky v tomto regionu¹, a porovnat jejich působení s mužským křesťanským spolkem, který zde také působil. Následně se pokusím zhodnotit, zda-li spolková činnost ve výše zmíněných dvou katolických ženských spolcích odpovídá ideálu křesťanského pojetí ženy, které podrobněji rozepisuji v samostatné kapitole.

Pokládám si několik otázek: V čem spočívala činnost Svazu katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska a jeho pobočky v Novém Jičíně? Existovala zde úzká propojenost nebo měly samostatnou působnost? V čem se lišil Křesťansko – sociální ženský spolek Budoucnost od Spolku křesťanských matek v Příboře? Se kterými významnými knězi jsou spojeny tyto spolky a jak? Existovaly nějaké podobnosti mezi výše popsanými ženskými katolickými spolky a Katolickým spolkem dělnickým v Novém Jičíně? Odpovídaly ženy ve spolcích ideálu křesťanských žen, který definuji v mé práci? Reflektovaly spolky ve své činnosti složitou situaci katolické církve v Československé republice? Do jaké míry byla reflektována činnost spolků v tisku?

Téma jsem si vybrala pro jeho důležitost v českých církevních dějinách a mé osobní angažovanosti v problematice *gender history a gender studies*. Delší dobu se touto problematikou hluboce zabývám a zjišťuji, že téma ženských katolických spolků není zpracováno do té míry, jak si zaslouží. V převážné většině publikací se dočteme především o době emancipace a ženách, které se snažily změnit postavení ženy ve společnosti. O katolických ženských spolcích se již tak často nehovoří a jsou opomíjeny a označovány jako zpátečnické. Také z tohoto důvodu jsem chtěla osvětlit jejich činnost právě v regionu Nového Jičína, kde byla práce katolických ženských spolků velmi výrazná a vysoce ceněna.

Impulzem k napsání této diplomové práce byl také předmět profesorky Jany Burešové, který se jmenoval Ženy v české společnosti v první polovině 20. století. Zde jsem se blíže seznámila s působením katolických ženských spolků v Československé republice. Paní profesorka Jana Burešová mě následně nasměrovala na vhodné publikace k většímu prohloubení tohoto tématu.

¹ Křesťansko – sociální ženský spolek Budoucnost a Spolek křesťanských matek v Příboře.

Dalším důvodem byly mé vystudované obory. Na politologii jsem se zaměřovala na politický katolicismus a na mediálních studiích se zabývám vlivem tisku na publikum v historickém kontextu, což je velmi podstatný rys i v této diplomové práci, kdy tisk apeloval na ženy nejrůznějšími způsoby a každá nejen ženská organizace měla svůj tiskový orgán.

V České republice se ženskými katolickými spolky nejvíce zabývá již zmíněná profesorka Jana Burešová, její publikace mi byly nejpřínosnější zejména pro lepší pochopení činnosti Svazu katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska. Historický nástin postavení katolické církve velmi dobře poskytují publikace Františka X. Halase, Jaroslava Kadlece, Bohumila Zlámala a Miloše Trapla. Největším přínosem mi byly ovšem dobové prameny ze Státního okresního archívu v Novém Jičíně, které mi poskytly velmi dobrý vhled do činnosti jednotlivých spolků. Tyto prameny bohužel nezachycují celé období působnosti spolků, což je jejich největší nevýhoda. Mnoho z pramenů se nedochovalo nebo nebylo přístupné, což zapříčiňuje jistou necelistvost informací, které v diplomové práci prezentuji. Jako diplomovou práci podobné téma zpracovaly pouze dvě studentky, a to Eva Prymusová a Lenka Reichová, které se ale zaměřovala především na emancipační snahy spolků.

Pro diplomovou práci jsem použila z dostupných metodik historický výzkum, který je procesem systematického popisu a přezkoumávání minulých událostí nebo kombinací událostí s cílem podat zprávu o tom, co se v minulosti stalo. Díky této metodě interpretuji údaje a nejde mi jen o jejich shromáždění. Metoda mi pomohla odhalit a přiblížit komplexní rozdíly, osobnosti, kulturu a názory, které ovlivňovaly minulost a mají vliv i na současnost. Využívám, vyhledávám a ověřuji fakta, aby mohlo dojít k rekonstruování události. Za důležité považuji individuální pohledy různých účastníků historických událostí. Historický výzkum provádím za účelem, odpovědět na určité otázky, které jsem si položila v úvodu této práce. Odhaluji neznámé skutečnosti kolem ženských katolických spolků, zaznamenávám a vyhodnocuji činy jedinců, skupin a přispívám k porozumění zkoumaného tématu.²

² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Praha, Portál 2008, s. 133, FRAENKEL, J. R., Wallen. *How to design and evaluate research in education*. New York, McGraw-Hill 1993, s. 215.

Diplomovou práci člením do osmi základních kapitol. V první kapitole nastiňuji problematiku postavení katolické církve na přelomu 19. a začátku 20. století. V této kapitole také popisuji samotné začátky spolkového života, které jsou se vznikem samostatné Československé republiky neodmyslitelně spojeny. V následující kapitole rozebírám postavení české ženy ve společnosti a svou pozornost zde zaměřuji na křesťanské pojetí ženy a na postoje papežů k ženám v církevních dokumentech. Ve třetí kapitole se zabývám ženskými katolickými spolky obecně. Ve čtvrté kapitole odhaluji činnost zastřešujícího Svazu katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska, zaměřuji se zde také na jednu zástupkyni tohoto svazu, a to na Františku Menšíkovou. V páté kapitole se zabývám další zastřešující organizací, ale tentokrát pouze takovou, která zastřešovala spolky regionu Nový Jičín, a tou byl Svaz katolických žen a dívek v Novém Jičíně. V následující kapitole podrobně popisuji Křesťansko – sociální ženský spolek Budoucnost, následuje kapitola o Spolku křesťanských matek v Příboře. V poslední kapitole porovnávám dva ženské a jeden mužský spolek. V závěru hodnotím, jestli a případně jaký přínos mi tato práce poskytla.

Na závěr úvodu bych chtěla poděkovat své vedoucí práce paní PhDr. Jitce Jonové, Th.D., která mi poskytla důležité informace k obsahové stránce diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat již zmíněné paní profesorce PhDr. Janě Burešové, CSc., která mě k tomuto tématu nasměrovala.

1. POSTAVENÍ KATOLICKÉ CÍRKVE NA PŘELOMU A ZAČÁTKU 20. STOLETÍ

Zahraniční vztahy mezi nově vzniklou Československou republikou a Svatým Stolicem byly dobré. Svatý Stolec uznal Československou republiku a zároveň jmenoval Mons. Clementa Micaru³ papežským delegátem u československého episkopátu. Tento kladný postoj pravděpodobně vychází ze zásady⁴ z roku 1918, kterou prohlásil papež Benedikt XV⁵. V roce 1920 bylo také Svatým Stolicem zřízeno československé velvyslanectví a apoštolský delegát papežského stolce byl ustanoven prvním nunciem v Československé republice.⁶

I přes velmi dobré mezinárodní vztahy mezi Československou republikou a Svatým Stolicem, katolická církev se na počátku 20. století dostala do problematické situace, a to z objektivních i subjektivních hledisek.⁷ Situace ale nebyla tak závažná jako problematika nevyřešených vztahů mezi Čechy a Slováky.⁸

28. říjen 1918 byl nejen symbolem obnovy české státnosti, ale i formou jejího rozšíření na československou a rozchodem s předchozí habsburskou monarchií, která měla, dle některých názorů, výrazný katolický charakter. Tato skutečnost je Františkem X. Halasem řazena mezi objektivní faktory protikatolických postojů v novém státě.⁹ Je to ovšem opravdu objektivní hledisko a jednalo se o katolickou monarchii? Na tuto otázku nelze s jistotou odpovědět. Můžeme použít statistická data počtů katolíků v jednotlivých letech, ale nelze zjistit, kdo se opravdu cítil být katolíkem a co pro něj tato skutečnost znamenala. Rakousko-Uhersko, bylo jako katolické spíše vnímáno, než aby jím opravdu bylo. Spojení trůnu a oltáře určovalo podobu říše.

³ Clement Micara žil v letech 1879 až 1965. Jednalo se o italského kardinála, od roku 1951 byl římským generálním vikářem.

⁴ Církev v této zásadě uznává zákonné územní a politické změny národů.

⁵ Benedikt XV žil v letech 1854 až 1922. Jednalo se o 258. papeže (1914-1922).

⁶ KONÍČEK, Jiří. *Role diplomatických vztahů mezi ČSR Svatým stolicem v období první republiky*. In: ČIŽMÁR, Marián – BIŇOVEC, Gedeon Tomáš. *Katolická církev v první Československé republice 1918-1938*. Olomouc, Společnost pro dialog církve a státu 2006, s. 23.

⁷ Rozdělení na objektivní a subjektivní hlediska používá František X. Halas v publikaci *Neklidné vztahy*.

⁸ HALAS, František X.: *Neklidné vztahy*. Svitavy, Trinitas 1998, s. 14.

⁹ HALAS, F. X.: *Neklidné vztahy*, s. 17-26

Za objektivní faktor je dále považován vztah některých vůdčích politiků k církvi. V tomto ohledu je nejčastěji zmiňován vztah T. G. Masaryka¹⁰ k církvi. Jeho postoj byl jistě subjektivní, ale postupně se stával objektivním v důsledcích, které budu rozebírat podrobněji v jedné z podkapitol.¹¹

Rozchod s rakouským dědictvím se projevil hned v několika případech. Nelze ovšem opominout ani katastrofální důsledky války a zklamané české státoprávní naděje z minulých let. Jedním z nejčastěji citovaných případů rozchodu s rakouským dědictvím je situace hraběte, arcibiskupa Pavla Huyna¹². Nově dosazený arcibiskup neuměl česky a byl na tento post dosazen vídeňskými vládními kruhy prosazujícími centralismus, což se českým nacionalistům nelíbilo. Během vzniku Československé republiky byl na vizitaci v Chebu. Hrabě se z plánované vizitace do Prahy již nevrátil, 19. 11. 1918 opustil republiku, a na svůj úřad rezignoval v září 1919. Podobně dopadl šlechtic, kardinál Lev Skrbenský¹³, který se o dva roky později vzdal hodnosti olomouckého arcibiskupa a v klidu dožil na Moravě.¹⁴ Na jejich místa byli Svätým Stolicem jmenováni František Kordač¹⁵ a Antonín Cyril Stojan¹⁶. Jiná situace nastala u brněnského biskupa Norberta Kleina¹⁷, který byl Němec, ale nikdy nejednal protičesky. Na svém postu zůstal až do roku 1926, kdy se vzdal úřadu a převzal funkci velmistra řádu Německých rytířů.¹⁸

Velmi důležité je také zmínit postoj samotného duchovenstva k novému státoprávnímu uspořádání. Duchovenstvo není ovšem možno brát jako jeden celek, je nutné rozlišovat mezi nižším a vyšším klérem. U biskupů panovala zvyklost jmenování z řad šlechticů, a naopak kněží občanského původu měli velmi malou šanci získat tento post. V tomto případě lze vidět velkou

¹⁰ Tomáš Garrigue Masaryk žil v letech 1850 až 1937. Jednalo se o prvního prezidenta Československé republiky.

¹¹ HALAS, F. X.. *Neklidné vztahy*, s. 17-26. KONÍČEK, Jiří. *Role diplomatických vztahů mezi ČSR Svätým stolicem v období první republiky*. In: ČIŽMÁR, Marián – BIŇOVEC, Gedeon Tomáš. *Katolická církev v první Československé republice 1918-1938*. Olomouc, Společnost pro dialog církve a státu 2006, s. 23.

¹² Hrabě Pavel Maria Josef Antonín Huyn žil v letech 1868 až 1946. Jednalo se o biskupa brněnského, arcibiskupa pražského a titulárního patriarchu alexandrijského.

¹³ Kardinál Lev Skrbenský žil v letech 1863 až 1938. Jednalo se o šlechtice, arcibiskupa pražského a olomouckého a kardinála.

¹⁴ Pobýval na zámku v Dolní Dlouhé Loučce.

¹⁵ František Kordač žil v letech 1852 až 1934. Jednalo se o pražského arcibiskupa.

¹⁶ Antonín Cyril Stojan žil v letech 1851 až 1923. Jednalo se o olomouckého arcibiskupa a moravského metropolitu.

¹⁷ Norbert Jan Nepomucký Klein žil v letech 1866 až 1933. Jednalo se o brněnského sídelního biskupa a velmistra řádu Německých rytířů.

¹⁸ HALAS, F. X.. *Neklidné vztahy*, s. 16-35.

provázanost mezi biskupy a bývalým uspořádáním. Zde si ovšem dovolím nesouhlasit s tím, že vyšší klér byl přímo navázaný na předchozí režim, jelikož se objevovala řada případů, kdy jednali nestranně a během pastorační mluvy mluvili zásadně česky. Když se objevil nějaký spor mezi Němci a Čechy, snažili se ho vyřešit, případně utlumit. Spojení trůnu a oltáře bylo spojenectvím, ale v žádném případě se nejednalo o identitu zájmů a cílů. Projevovala se snaha o určitou míru nezávislosti církve na státu.¹⁹

Mezi problémy patřilo nedostatečné teologické a filozofické vzdělání kněží, kvůli kterému docházelo k jejich mnohdy špatnému posouzení situace a nedostatečné reakci na nesnáze tehdejší doby. Nelze ovšem říci, že by se kněží nesnažili přiblížit ke svým věřícím. Nejčastěji toho dosahovali prostřednictvím nejrůznějších pobožností, jako byly mariánské májové pobožnosti, křížová cesta, úcta Srdce Páně nebo modlitba svatého růžence. Pro venkov bylo typické konání křesťanských cvičení. Pro českou inteligenci byla určena uzavřená duchovní cvičení. Oblíbené byly také poutě a katolické sjezdy, kde se věřící mohli více přiblížit nejen ke svým duchovním, ale také poznat jiné katolíky.²⁰

1.1 Problémy katolické církve v Československé republice

Z katolické církve odešlo v roce 1918 přes 700 tisíc věřících. Jednalo se především o ty, kteří k ní náleželi spíše ze setrvačnosti. Kolem osmdesáti procent věřících v církvi zůstalo. V Čechách 78,2 procent, na Moravě dokonce 90,9 procent a ve Slezsku 83,9 procent katolíků.²¹ Zajímavé jsou polemiky, které se vedou kolem toho, proč tito lidé v katolické církvi zůstali. Část jistě kvůli živé víře, odkazu předků nebo duchovním hodnotám katolicismu. Zřejmě byla také řada případů, kdy se jednalo spíše o zvyk nebo konzervatismus.²²

¹⁹ HALAS, F. X.. *Neklidné vztahy.*, s. 34

²⁰ HALAS, F. X.. *Neklidné vztahy.* s. 38, KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin.* Praha, Zvon 1991, s. 221-243, KADLEC, Jaroslav. *Dějiny katolické církve III.* Olomouc, Univerzita Palackého 1993, s. 462-463.

²¹ HALAS, F. X.. *Neklidné vztahy.* s. 38, KADLEC, J.. *Přehled českých církevních dějin,* s. 221-243, KADLEC, J.. *Dějiny katolické církve III.,* s. 462-463

²² HALAS, F. X.. *Neklidné vztahy.* s. 47-51, KADLEC, J.. *Přehled českých církevních dějin.* s. 221-243, KADLEC, J.. *Dějiny katolické církve III.,* s. 462-463.

Všichni ovšem v katolické církvi nezůstali. Od roku 1920 lidé odcházeli částečně k církvi československé²³, československé a pravoslavné. Důvodem tohoto odchodu katolíků z církve byla nejen zmíněná těsná spjatost s předchozím uspořádáním, ale i myšlenková pohodlnost, která neměla nic společného s reformním zápallem. Dalšími důvody odchodu z církve byl nacionalismus nebo náboženské hledačství. Mnohem více lidí odešlo z církve úplně, nevstupovalo do dalších církví a zůstalo bez vyznání. Katolická církev ovšem nebyla brána jako veřejný nepřítel. Protikatolické nálady se projevovaly spíše polemikami v tisku a občasnými obrazoboreckými činy.²⁴

Mezi konkrétní příklady patří například stržení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. Motiv této události byl politický, ale zároveň se jednalo o omyl. Vandalové se domnívali, že jde o stavbu, která byla vybudována jako památka na popravu sedmadvaceti českých pánů a nižších šlechticů. Tím by se pomstili za události, které se odehrály na Bílé hoře. Ve skutečnosti byl sloup vztyčen na poděkování za záchranu Prahy před švédským obléháním a oslavoval ukončení třicetileté války. Mezi další protikatolické akce patřila likvidace křížů, soch Jana Nepomuckého a znesvěcování svatostánků. Prosazovalo se heslo „Po Vídni Řím a Řím musí býti souzen a odsouzen“. Je ovšem důležité zmínit, že se jednalo spíše o akce jednotlivců. S tímto jednáním nesouhlasili uvědomělí katolíci, ale i kulturně založení lidé a distancovala se od něj i česká vrcholná politická reprezentace. Většina kněží²⁵ vítala vznik samostatného státu, a jak jsem již zmínila, papež Benedikt XV. s Československem navázal kontakty již necelý rok po jejím vzniku.²⁶

Jako provokace byla spatřována i slavnost Jana Husa a především její průběh.²⁷ Této slavnosti se účastnil prezident republiky Tomáš G. Masaryk. Na Hradě byl místo státní vlajky vyvěšen husitský prapor s kalichem. Na protest

²³ Československá církev byla novou církví na území Československé republiky, která byla založena v roce 1920 Karlem Farským.

²⁴ HALAS, F. X.. *Neklidné vztahy*. s. 47-51, KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin*, s. 221-243, KADLEC, J.. *Dějiny katolické církve III.*, s. 462-463.

²⁵ Kněžské semináře byly v letech 1919 až 1929 poloprázdné. Důsledkem byla generační meze v diecézním kněžstvu

²⁶ HALAS, F. X.. *Neklidné vztahy*. s. 38-39, KADLEC, J.. *Přehled českých církevních dějin*, s. 243-248, KADLEC, Jaroslav. *Dějiny katolické církve III*, s. 462-463, LUXMOORE, Jonathan – BABIUCHOVÁ, Jolanta. *Vatikán a rudý prapor*. Praha, VOLVOX GLOBATOR 2003, s 61-62.

²⁷ Husovy oslavy se konaly 1. května, 6. července, 28. října a na dva katolické svátky: 5. července na Cyrila a Metoděje a 28. září na svatého Václava.

proti protikatolickému jednání odvolal Svatý Stolec svého nuncia G. Marmaggiho z Prahy. T. G. Masaryk dal přítomností na slavnosti jasně najevo svůj subjektivní osobní postoj ke katolické církvi. Je důležité připomenout, že nebyl nikdy radikálním zastáncem protikatolických myšlenek, když se jednalo o jeho politické působení v roli prezidenta. Příliš dobře si uvědomoval, že Slovensko je silně katolické a nechtěl vyvolávat zbytečné problémy. Snažil se jako politik působit nejen nadstranicky, ale také neprosazovat výrazněji žádnou z církví. Odděloval své filozoficko-politické názory od politické reality. Řešit náboženskou otázku měl podle jeho názoru národ a ne prezident. I přes tento jeho umírněný postoj se nikdy netajil tím, jaké jsou jeho osobní názory směrem ke katolické církvi, což dával najevo například střety s klerikálními poslanci nebo polemikami v tisku. Hájil odluku církve od státu, především nezávislost vzdělávání na církvi.²⁸

Vztah Svatého Stolce a první Československé republiky byl po slavnosti Jana Husa napjatější, ale diplomatické styky přerušeny nebyly. Stále docházelo k vyměňování diplomatických nót o běžných věcech. Diplomatické vztahy byly naplno obnoveny v lednu 1928, a to díky uzavření *Modu vivendi*. Smlouva mezi Svatým Stolicem a Československem stanovovala řadu podmínek a povinností pro působení církevních institucí v Československu, zároveň tyto instituce uznávala. *Modus vivendi* výrazně přispěl ke konsolidaci církevně-politických poměrů v Československé republice. Dalším důkazem tohoto usmíření byla účast československé politické reprezentace na významných církevních oslavách. Po nástupu Edvarda Beneše do prezidentského úřadu v roce 1935 už nebyly zřejmé žádné výrazné protikatolické akce.²⁹

²⁸ LACH, Jiří. *K církevnímu rozkolu v Československu v letech 1918-1921*. In: MAREK, Pavel – LACH, Jiří a kol.. *Od katolické moderny k českému církevnímu rozkolu*. Rosice u Brna, Gloria 2000, s. 11-14, HALAS, F. X.. *Neklidné vztahy*. s. 40, KADLEC, J.. *Přehled českých církevních dějin*, s. 243-244, KADLEC, Jaroslav. *Dějiny katolické církve III*, s. 462-463, ZAPLETAL, Ladislav. *Český politický katolicismus v letech 1925-1929*. Brno, Vysoká škola Karla Engliše, s. 32, LUXMOORE, J. – BABIUCHOVÁ, J. c. d., s. 61-62.

²⁹ HALAS, F. X.. *Neklidné vztahy*. s. 54-55, KADLEC, J.. *Přehled českých církevních dějin*, s. 243-244, KADLEC, Jaroslav. *Dějiny katolické církve III*, s. 462-463, ZAPLETAL, L... *Český politický katolicismus v letech 1925-1929*, s. 32, LUXMOORE, J. – BABIUCHOVÁ, J. c. d., s. 61-62, KONÍČEK, Jiří. *Role diplomatických vztahů mezi ČSR Svatým stolicem v období první republiky*. s. 26-34.

2. ČESKÁ ŽENA A JEJÍ POSTAVENÍ VE SPOLEČNOSTI

Tuto kapitolu věnuji ženám a jejich postavení ve společnosti. Především kvůli kontextu a pochopení, proč byly ženské katolické spolky zapotřebí. Je nutné alespoň částečně nastínit tehdejší společenský status žen, který chtěly spolky nejen svým způsobem změnit v katolickém pojetí, ale také ho v podstatě využít pro politické agitování ve svých rodinách.

Na ukázkou přikládám jedno z katolických pojetí ženy. Žena měla mít v šestnáctém století následující povinnosti: *„Ženy také povinny jsou vedle naučení Šalamounova své manžely srdečně, upřímně a stále milovati, ničéhož se jim na protimyslnost pro všechny dny života svého zoumyslně nedopouštěti, statků a živnosti manželův svých nemrhati, jich svou nedbácností a nerozšafností k zahynutí nepřivozovati, ale hospodářství užitečně a rozšafně spravovati, zahálky, z kteréž mnoho zlého pochází, se vystříhati. Nade všechny pak věci mají Pána Boha před očima míti, přikázání jeho plniti a slova Božího pilny býti“*.³⁰ Tento úryvek pochází z díla z konce šestnáctého století, ale byl, ve většině případů, aktuální i pro katolické ženy období počátku dvacátého století. Ženy měly podle tohoto příspěvku především milovat svého muže, poslouchat ho, nedělat nic, co by mu vadilo, vždy šetřit a být poslušnými katoličkami. Toto pojetí katolické ženy je dlouhodobou stálicí v myslích mnoha lidí a do jisté míry ideálem katolické manželky, která je poslušná, anonymní, postará se o domácnost, manžela, děti, je hluboce věřící a zná své místo.

Také česká žena byla po dlouhou dobu anonymní a její místo bylo v domácnosti. Pouze v soukromí mohla prosazovat svoje myšlenky a nápady. Stávalo se jen ojediněle, že by žena zasahovala významně do veřejného dění. Dívky bývaly již od útlého dětství vychovávány právě pro roli manželky, matky a hospodyně. Manželství bylo pro téměř každou ženu důležitou součástí života a najít si manžela bylo velmi podstatné. Pokud se ženě nepodařilo

³⁰ KOCÍN Z KOCÍNETU. *Abeceda pobožné manželky a rozšafné hospodyně*. In: RATAJOVÁ, Jana – ŠTORCHOVÁ, Lucie. *Žena není příšera, ale nejmilejší stvoření Boží*. Praha, Scriptorium 2009, s. 309-310.

provdát, ztratil její život často smysl a stala se společensky přebytečnou. Výjimkou byly například učitelky, které musely žít v celibátu.³¹

Na konci devatenáctého století se pojetí ženy, mimo katolické kruhy, začíná postupně nabourávat a ženská otázka se dostává stále více do popředí. Začala se prosazovat hnutí za emancipaci ženy a to naprosto ve všech společenských úrovních. Kritizováno bylo omezené a nerovnoprávné postavení ženy ve společnosti. Rostla síla hnutí prosazující práva žen a objevoval se požadavek rovnosti ve službě Bohu, který byl aplikován v praxi v reformačních církvích ordinací jáhenek, kněží a biskupů. Není mým záměrem podrobně rozepisovat činnost emancipačních hnutí v českých zemích, ale je nutné zmínit, že existovalo a bylo velmi silné. Dlouhodobě to byla právě reakce na křesťanské pojetí ženy, kterým se zabývám v následující podkapitole.³²

2.1 Křesťanské pojetí ženy

Jak již bylo zmíněno, na konci devatenáctého století se prosazovala myšlenka rovnoprávnosti muže a ženy. Na katolickou církev bylo nahlíženo negativně, jelikož se ve společnosti ujímal názor, že katolická církev ženy ponižuje. Přináším jedno z pojetí křesťanského pohledu na ženu: „*Křesťanský pohled na ženu a její postavení ve společnosti vychází z komplementarity dvojího modu lidské existence, který je dán rozdílem pohlaví.*“³³ Toto pojetí ukazuje, že jistý rozdíl mezi mužem a ženou je nutný a existuje, protože kdyby tomu nebylo, nemohla by se tato dvě pohlaví vzájemně doplňovat. Křesťanství si to velmi dobře uvědomuje, rovnoprávnost je nahlížena jako doplnění jednoho druhým.

Představitelé politického katolicismu se tématem postavení žen ve společnosti věnovali velmi často, své úvahy dokonce publikovali v tisku. Pro

³¹ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století*. Praha, Mladá Fronta 1999, s. 237.

³² MÁDR, Oto. *Žena-laik v církvi podle církevních dokumentů*. In: *Žena v církvi a ve společnosti (ve vztahu k církevním dokumentům)*. Sborník přednášek, Unie katolických žen v období 1997-1999, Pastorační středisko Praha, s. 20.

³³ FREIOVÁ, Michaela. *Žena v současné křesťanské civilizaci*. In: *Žena v církvi a ve společnosti III.*, Sborník přednášek, Praha, Pastorační středisko Praha 2005, s. 20, CÍSAŘ, Ivo. *Žena v Písmu svatém*. Brno, Cesta 1995, s. 70-74.

mnohé byly postoje katolických autorů velmi překvapivé, především moderními názory. Ve valné většině uznávali existenci tzv. ženské otázky a respektovali požadavky žen v oblasti běžného života a práce. Feminismus nebrali jako hnutí, které je terčem vtípů, ale jako součást doby. Objevovала se také snaha nalézt pro křesťanky moderní místo ve společnosti, které zároveň odpovídá představám katolické ideologie a morálky.³⁴

2.1.1 Pojetí ženy v Písmu

Ve Starém zákoně je žena vnímána jako protějšek a doplnění muže. Člověk je považován za celistvého pouze ve spojení muže a ženy. Žena rodí nový život a z tohoto vyvěrá její velká důstojnost. Život je vnímán jako vítězství nad smrtí. Objevuje se zde také zajímavá myšlenka: Duch Hospodinův není vázán na pohlaví. Tato pojetí výrazně narušují negativistické kritiky postavení ženy v křesťanství a ukazují, že již Starý zákon ženu nijak výrazně nediskriminoval.³⁵

Problematické a často napadané jsou jiné pasáže Starého zákona. Mezi často citované patří následující: ženy nebyly přítomny na poutích a obětech v Jeruzalémském chrámu, žena byla vnímána jako majetek muže a rodička, tedy jako nástroj k pokračování rodu. Často se ovšem zapomíná, že žena není pouze tímto nástrojem, ale má také podíl na vytváření člověka jako takového.³⁶

V Novém zákoně už není zpodobněn rozdíl mezi mužem a ženou. V „Listě Efezanům“ je vztah muže a ženy přirovnán ke vztahu Krista a církve, což vnímám jako jedno z nejkrásnějších přirovnání. Žena měla v Novém zákoně důležité místo. Marie nebyla oddělena od mužů na svatební hostině v Káně Galilejské a její autorita vůči Ježíši, a ostatním přítomným, byla obrovská. Kromě Marie vystupovalo v Novém zákoně mnoho dalších žen a Ježíš s nimi jednal vždy velmi vlídně. Ježíš ve své činnosti nedělal nikdy rozdíly mezi muži

³⁴ BUREŠOVÁ, Jana. *Jan Šrámek a katolické ženské spolky*. In: MAREK, Pavel a kol.. Jan Šrámek, kněz, státník, politik. Olomouc, Moneta 2004, s. 270.

³⁵ MALÝ, Václav. *Postavení ženy v církvi*. In: Žena v církvi a ve společnosti III., Sborník přednášek, Praha, Pastorační středisko Praha 2005, s. 61-62.

³⁶ MALÝ, V.. *Postavení ženy v církvi*, s. 61-62.

a ženami, měl k ženám soucit, pomáhal jim zázraky a odpouštěl hříchy. Často zdůrazňoval důstojnost a povolání ženy.³⁷

Nejdůležitějším posláním křesťanské ženy je samozřejmě být matkou a manželkou. Jednota rodiny zůstává zaručena autoritou muže, ale nemá mít nic společného se svévolí. Důležitým posláním ženy je i život zasvěcený Bohu a duchovnímu mateřství. Žena má podle církve právo na veřejnou modlitbu a výkon charismatu proroctví, ale existuje zde omezení pro výkon kazatelského a učitelského úřadu. Toto omezení nevyklučuje výchovu ve víře v rodině a práci katechetky. Jistý vzor k následování přináší řada apoštolů: Priscilla, Euodia a Syntyché.³⁸

Bible tedy obsahuje některá negativní hlediska v postavení ženy a jistá omezení, ale je vidět, že jasně převažují klady a rovnoprávný pohled na postavení ženy a muže a zdůraznění důležitosti ženy pro společnost, především pro rodinu.

2.2 Odras ženské problematiky v papežských dokumentech na konci 19. století a začátku 20. století

Papežové se na konci devatenáctého a v první polovině dvacátého století velmi často vyjadřovali³⁹ k postavení žen ve společnosti. Není mým záměrem popsat všechny zmínky o ženách, ale spíše nastínit, jak se i papežové ženskou otázkou okrajově zabývali. Vybrala jsem pouze čtyři papeže, kteří tuto tematiku rozebírali podrobněji. Jednalo o Lva XIII.⁴⁰, Pia X.⁴¹, Benedikta XV. a Pia XI.⁴². Vyjadřovali svůj názor na rozmach ženské emancipace a snažili se ukázat, jaký by byl nejvhodnější model pro ženu ve společnosti a v domácnosti.

Lev XIII., v encyklice *Rerum novarum* píše, že Bůh svěřil každé ženě i každému muži rovnou důstojnost a tu je třeba respektovat. Zastával i klasický

³⁷ CÍSAŘ, Ivo. c.d., s., s. 70-74, MALÝ, V.. c. d., s. 62.

³⁸ CÍSAŘ, I. c.d., s. 70-74.

³⁹ Papežové se k postavení žen ve společnosti vyjadřovali především v jejich encyklikách.

⁴⁰ Lev XIII. žil v letech 1810 až 1903. Jednalo se o 256. papeže (1878–1903).

⁴¹ Pius X. žil v letech 1835 až 1914. Jednalo se o 257. papeže (1903–1914).

⁴² Pius XI. žil v letech 1857 až 1939. Jednalo se o 259. papeže (1922–1939).

postoj, že žena patří do domácnosti. Předpokládal, že domácí prostředí nejlépe uchová její mírnost a pomůže k dobré výchově dětí a dobru celé rodiny. Pius X. vyzdvihoval intelektuální a sociální pozdvihnutí ženy, ale varoval před politickou emancipací. Domníval se, že pro každou ženu má být vzorem Marie.

Benedikt XV. nesouhlasil s prací žen během první světové války. Nevnímal tato původně mužská povolání jako vhodná pro ženské pohlaví a prosazoval návrat žen do domácnosti, což byla práce, pro kterou se podle něj ženy více hodily.⁴³

Z výše zmíněného lze shrnout, že papežové prosazovali klasické uspořádání rodiny, kdy žena je v domácnosti a muž pracuje. Je zde vidět jistá snaha o podporu některých emancipačních snah na úrovni sociální a intelektuální, ale v omezené míře. První světová válka jistě změnila pracovní rozložení ve společnosti a ženy byly nuceny pracovat. Muži byli ve válce, ale tato situace měla být pouze krátkodobá. Je ovšem zřetelné, že se nakonec nejednalo o krátkodobou situaci a ženy často v zaměstnání zůstávaly. Není proto ani nijak překvapivé, že to bylo bráno jako ohrožení klasického postavení ženy ve společnosti. Papežové se snažili upozornit na možné negativní dopady tohoto nového uspořádání, které podle nich mohlo narušit rodinu a její běžný chod.

Pius XI. byl ve své encyklice *Casti connubii* asi nejkritičtější k emancipačním snahám. Jeho postoje nejlépe vystihuje následující: „*Avšak to není opravdovou emancipací - osvobozením - ženy, ani onou rozumem žádanou a důstojnou svobodou, která náleží křesťanské a ušlechtilé ženě a matce vzhledem na její poslání. Je to spíše zkáza ženskosti a mateřské důstojnosti a rozvrat celé rodiny, protože to olupuje manžela o manželku, dívky o matku a domácnost a celou rodinu o stále bdělého strážce. Ba obrací se tato lživá svoboda a nepřirozená rovnost s mužem ve zhoubu ženy samé; neboť sestoupili žena s onoho královského stolce, na nějž ji pozvedlo v rodině evangelium, za krátko se dostane do starého otroctví (když ne naoko, tož ve skutečnosti) a stane se, jak tomu bylo u pohanů, pouhým nástrojem mužovým.*“⁴⁴ Rovnoprávnost požadoval také, ale podle těchto předpokladů: „*Ona pak*

⁴³ *Co, proboha, papežové řekli o ženách?* In: Žena v církvi a ve společnosti (ve vztahu k církevním dokumentům). Sborník přednášek, Unie katolických žen v období 1997-1999, Pastorační středisko Praha, s. 70-71.

⁴⁴ PIUS XI. *Casti connubii*. Řím, 1930. čl. 76.

*rovnost v právech, v níž se dnes tolik přehání, a která je tolik stavěna do popředí, musí se sice uznávat vzhledem k právům lidské osobnosti a lidské důstojnosti a vzhledem k právům, která vyplývají z manželské smlouvy a tvoří obsah manželského života; v těch věcech skutečně oba manželé požívají týchž práv a jsou vázáni týmiž povinnostmi; v ostatním však musí býti jakási nerovnost a odstupňovanost, jak jí potřebuje blaho rodiny a náležitá jednota a pevnost domácnosti a řádu.*⁴⁵

Pius XI. vystupuje svými slovy ostře proti emancipačním snahám a vnímá je spíše jako nebezpečí toho, že by rodina a manžel trpěli nedostatkem ženské lásky a péče, kterou nejlépe poskytuje žena. Ženu v domácnosti bere jako svobodnější než ženu emancipovanou. Prosazuje pouze jistou formu rovnosti, kterou zajišťuje manželská smlouva. Souhlasí s hierarchií v domácnosti, a dokonce ji považuje za nezbytnou. Žena je takto kladena mezi dva mezníky: pracovat, být emancipovaná nebo zůstat doma a zastávat svoje povinnosti. Papež se přiklání jednoznačně ke druhé možnosti. Posun je možný vidět až v encyklice *Quadragesimo anno*, kde již připouští, že žena může být i v určené hierarchii domácnosti znevýhodňována, a proto doporučuje princip rodinné mzdy, který by tomuto znevýhodnění, které může ústit ve zneužívání, zamezil.⁴⁶

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ *Co, proboha, papežové řekli o ženách?*, s. 71.

3. KATOLICKÉ ŽENSKÉ ORGANIZACE

První ženské organizace byly zakládány jako spolky⁴⁷, s cílem posílit a podpořit odborová hnutí politických stran. Členství v těchto organizacích nebývalo pevné. Postupem času členky začaly vytvářet pevné voličské jádro Československé strany lidové.⁴⁸

Za počátky ženských katolických spolků by se daly považovat křesťansko-sociální spolky paní a dívek na konci devadesátých let 19. století. První veřejná schůze Spolku křesťansko-sociálních katolických paní a dívek se konala v roce 1897 v Řetězové ulici v Praze. Účastnilo se jí více než 600 žen. Nezůstalo pouze u těchto spolků, brzy začaly vznikat další. Bylo potřeba do jisté míry koordinovat jejich činnost. Z tohoto důvodu vznikl v roce 1912 Svaz katolických ženských spolků, který spojoval všechny existující katolické ženské spolky. Za předsedkyni zvolily Zdeňku Lobkowicovou⁴⁹. Úkolem tohoto svazu bylo prohlubování náboženského života.⁵⁰

Mezi významné zástupkyně ženského katolického hnutí patřily Aloisie Jiroušová⁵¹ a Augusta Rozsypalová⁵². Aloisie Jiroušová byla spojena se samotným vznikem ženských katolických spolků. Byla spoluzakladatelkou jednoho z nich. Ukázala dalším ženám, jak je možné založit dobře fungující ženský spolek, který dosahuje svých cílů. Cením si její velké odvahy, které

⁴⁷ Základní obecné rozdělení spolků bylo následující: mládežnické, ženské a tělocvičné hnutí. Mimo toto základní dělení stály odborová hnutí, profesní a zájmové spolky. V roce 1871 existovalo v Praze 427 spolků, z toho pouze osm bylo ženských.

⁴⁸ BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc 2001, s. 229 – 230, MALÍŘ, Jiří. *Od spolků k moderním politickým stranám. Vývoj politických stran na Moravě v letech 1848-1914*. Brno, FF MU 1996, s. 240, LENDEROVÁ, Milena. c. d., s. 239

⁴⁹ O Zdeňce Lobkowicové prameny neuvádějí žádné další informace.

⁵⁰ BUREŠOVÁ, Jana. c. d., s. 229 – 230, MALÍŘ, Jiří. c. d., s. 240, PEHR, Michal. *Satelitní organizace v dějinách křesťanské politiky v českých zemích*, *Obzory*, Časopis pro křesťanskou kulturu a konzervativní politiku, 5, č. 2, 2009, s. 5.

⁵¹ Aloisie Jiroušová byla zakladatelkou křesťansko-sociálních spolků. Společně s Antonínem Hoffmannem, Václavem Dvorským a Marií Schwarzovou stála u vzniku Spolku křesťansko-sociálních katolických paní a dívek v Praze. Byla rovněž jednatelkou tohoto spolku. Známa byla svým neúnavným bojem za postoje katolických žen. Šla na schůzi socialistických žen a obhajovala zásady katolického učení. Vyvolala bouřlivé emoce a byla vyvedena za dohledu komisaře

⁵² Augusta Rozsypalová se stala ikonou ženského katolického hnutí po vzniku Československé republiky. Tato žena byla za první republiky jedinou poslankyní Československé strany lidové, vydávala a redigovala katolický ženský časopis *Žena*. Od roku 1921 stála v čele českého Svazu katolických ženských spolků a v roce 1925 byla zvolená senátorkou. Zemřela v den svého zvolení.

bylo pro tento úkol potřeba. Augusta Rozsypalová působila ve spolkové činnosti později. Byla významná i svou aktivní účastí ve vysoké politice, což nebylo pro katolické ženy obvyklé místo.⁵³

⁵³ PEHR, M.. c. d., s. 7, FIALA, Petr – FORAL, Jiří a kol.. *Český politický katolicismus 1848 – 2005*. Brno 2008, s. 218.

4. SVAZ KATOLICKÝCH ŽEN A DÍVEK Z MORAVY, SLEZSKA A HLUČÍNSKA

Jak jsem již zmiňovala v úvodu, než se budu zabývat jednotlivými katolickými spolky v Novém Jičíně, představím svaz, který je zastřešoval a úzce s nimi spolupracoval. Tyto informace jsou potřebné především pro pochopení kontextu provázanosti mezi ústředím⁵⁴ a jednotlivými spolky. V Československé republice existovaly hned dva svazy, které zastřešovaly jednotlivé katolické ženské spolky. Jeden byl určený pro Čechy a druhý se orientoval na Moravu. V Čechách to byl Svaz katolických žen a dívek republiky Československé.⁵⁵ Na Moravě Svaz Katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska.⁵⁶

Na Moravě bylo ženské katolické hnutí mnohem silnější než v Čechách. Svaz Katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska vznikl v roce 1924 v Brně a jednalo se o početně nejmohutnější zájmovou organizaci a složku Československé strany lidové. Členská základna svazu rostla velmi rychle. V roce 1925 měl svaz 29 000 členek a v roce 1929 již 131 115 členek. Duchovním rádcem svazu byl Jan Šrámek, jehož činností se zabývám v jedné z následujících kapitol.⁵⁷

⁵⁴ Ústředím je myšlen svaz Svaz Katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska.

⁵⁵ Svaz katolických žen a dívek republiky Československé vznikl v roce 1925. Předsedkyní svazu byla nejprve Augusta Rozsypalová. Po její smrti jí nahradila Zdeňka Dolanská, která byla manželkou jednoho z tehdejších ministrů. Vystřídána byla bývalou ředitelkou pražských škol Emilií Schmutzerovou. Spolku se podařilo dosáhnout právní Dohody o pracovních a mzdových podmínkách pro služebné v Praze. Výraznou aktivitou bylo pořádání dobročinných bazarů, čímž se snažil pomáhat trpícím. Výtěžky z bazaru šly na ženskou nemocnici Alžbětinek. Svaz se také pokusil zvýšit úroveň velkých poutí a zasazoval se o důstojný průběh oslav blahoslavené Anežky České.

⁵⁶ FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 218-219, ZLÁMAL, B.. *Příručka českých církevních dějin VII.*, s. 225 - 226, ZLÁMAL, Bohumil. *Příručka českých církevních dějin X – 1. část.* Olomouc 1972, s. 155, 255.

⁵⁷ FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 218-219, ZLÁMAL, B.. *Příručka českých církevních dějin VII.*, s. 225 - 226, ZLÁMAL, B.. *Příručka českých církevních dějin X – 1. část.*, s. 155, 255.

4.1 Svaz Katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska a volby

Svaz Katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska zasahoval do mnoha oblastí. Jednou z významných bylo nabádání svých členek k účasti na volbách. Ženy byly povzbuzovány k tomu, aby volily Československou stranu lidovou, jelikož jen ta měla stát na křesťanských zásadách. Tento apel je dobře znázorněn v periodiku *Den*, který uvádí následující: „*Jen pro tuto stranu může křesťanská žena a matka pracovati, jen v této organizaci může býti a křesťansky s Československou stranou lidovou voliti poslance do Národního shromáždění a do obecních zastupitelstev.*“⁵⁸ Článek naznačuje propojení mezi křesťanskou vírou, členstvím ve svazu a volbou Československé strany lidové do Národního shromáždění a obecních zastupitelstev. Apeluje především na křesťanské matky. Články té doby⁵⁹ pracují rovněž s tezí, že jiné politické strany mohou podkopat víru dětí. Ženy byly takto tiskem vyzývány nejen k pravidelné účasti ve volbách, ale zároveň varovány před jinými politickými stranami. Podle mého názoru se jednalo o skvělé využití média, k propagaci jedné strany.⁶⁰

Svaz Katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska dokázal pohotově využít skutečnosti, že od roku 1920 ženy měly stejná politická a občanská práva jako muži.⁶¹ Svaz si velmi dobře uvědomoval, že zavedením všeobecného volebního práva získaly ženy nové společenské postavení a větší vliv na politické uspořádání země. Této skutečnosti, jak jsem již zmínila, uměla nejlépe využívat Československá strana lidová, která spolupracovala se svazem pravidelně a zajišťovala si tak volební hlasy členek.⁶²

Existuje řada dalších polemik, proč ženy volily katolicky orientovanou stranu. Jedno z vysvětlení nabízí i Miloš Trapl: „*Katolické ideologii podléhaly převážně ze subjektivních hledisek, měly většinou menší politický a kulturní*

⁵⁸ *Ženy a volby*. *Den*, 27. 2. 1920, s. 1.

⁵⁹ Článek pochází z roku 1920.

⁶⁰ Tamtéž, s.1.

⁶¹ Ne vždy se toho dočkaly v reálném životě. Bránily tomu nejrůznější staré předsudky, zvyková setrvačnost a celé hospodářské uspořádání té doby.

⁶² BUREŠOVÁ, Jana. *Národně politické aktivity českých ženských pokrokových spolků v první polovině 20. století*. *HISTORICA*, 31, 2002, Facultas Philosophica, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, s. 266-267.

rozhled, silně citový vztah k náboženství, obavy před manželským rozvratem, smysl pro charitu.“⁶³ Myslím si, že tento popis ženy není z dnešního pohledu příliš lichotivý, ale odpovídal tehdejšímu společenskému postavení žen. Ženy ze Svazu byly věrnými voličkami Československé strany lidové a toto mohly být pádné důvody, proč tomu tak bylo.

4.2 Moravská a Křesťanská žena

Jak již vyplývá z obsahu předchozí kapitoly, katoličtí politici uměli využívat pro své účely tisk a působit tak na potenciální voličky. Činili tak nejen v rámci celostátních periodik. Tiskovým orgánem Svazu Katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučinka byl týdeník *Moravská žena*.⁶⁴ Vycházel pravidelně od roku 1918 v Brně.⁶⁵ *Moravská žena* měla velmi vysokou úroveň a byla řazena mezi vůbec nejlepší ženské katolické časopisy.⁶⁶

Moravská žena často apelovala na své čtenářky. Zaměřovala se především na to, aby ženy rozšiřovaly tuto tiskovinu⁶⁷ a vnímaly svou společenskou důležitost. V jednom z čísel *Moravské ženy* se přímo objevil článek, ve kterém se uvádělo, že osud katolíků leží v rukou uvědomělých katolických žen. Katolický tisk byl zde označován za hlavní příčinu zduření nebo nezduření katolického smýšlení v zemi. Tisk měl být každodenní potravou kulturního člověka, který se bez něj nedovede orientovat ve složitých kulturních, politických a sociálních otázkách. Ženy byly označeny za strážkyně křesťanských rodin, které chrání její svatost a neporušitelnost, vychovávají děti v rodinném duchu a tím chrání poctivost ve veřejném životě. I z tohoto důvodu měly právě ony rozšiřovat *Moravskou ženu*.⁶⁸

Podobný apel se objevil také v pozdější *Křesťanské ženě*. Článek vyšel k příležitosti Nového roku a zdůrazňoval apoštolskou činnost žen. Je pravděpodobné, že se jednalo o reakci na rychle se šířící protikatolický tisk. Ve zmíněném článku spatřuji velkou víru v katolické ženy, právě ony mají

⁶³ FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 219.

⁶⁴ Součástí tohoto časopisu byl také kulturní nebo politický úvodník, povídka a příběh. Periodikum bylo sice politické, ale nezapomínalo ani na náboženskou a sociální stránku.

⁶⁵ *Moravská žena* byla později přejmenovaná na *Křesťanskou ženu*.

⁶⁶ BUREŠOVÁ, Jana. *Tisk ženských spolků v období první ČSR*, s.116 - 118.

⁶⁷ Dále aby se nezalekly se vyšší ceny novin.

⁶⁸ *Moravská žena*. 1921, č. 1, s. 1.

zachránit svět od pádu do hříchu. Velmi zajímavým se mi zdál přímý apel na semknutí žen, které mělo vyústit ve členství ve Svazu Katolických žen a dívek. Také se zde objevila přímá výzva k tomu, aby se staly odběratelkami svazového týdeníku *Křesťanská žena*. Ženy jsou dokonce přímo nabádány získávat nové odběratelky.⁶⁹ Na výše popsaných příkladech se ukazuje, že nejen celostátní tisk, ale i *Moravská* a *Křesťanská žena* uměly skvěle využít média, pro účely propagace jednotného názoru.⁷⁰

4.3 Františka Menšíková⁷¹

V této podkapitole bych se ráda věnovala jedné konkrétní ženě, Františce Menšíkové. Na jejím příkladu chci ukázat, jak ženy uměly prosazovat ideje svazu. První předsedkyní Svazu katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska byla Zdenka Dolanská⁷², ale nejdůležitější osobou celého hnutí byla první místopředsedkyně Františka Menšíková, úřednice a administrátorka brněnského *Dne* a oddaná spolupracovnice Jana Šrámka. Tuto funkci zastávala od roku 1927 do roku 1940. Velmi aktivně působila v představenstvu Všeodborového sdružení křesťanského dělnictva československého, založila a vedla Sdružení křesťanského dělnictva.⁷³

Františka Menšíková byla známá silným obětavým duchem a pro katolické ženské zájmy se neváhala ani zesměšnit. Její prioritou bylo dosažení cíle všemi prostředky. Vojtěch Medek ve svých memoárech uvádí, že lidovečtí politici museli nejednou zachraňovat situaci při jejích projevech, protože ostře vystupovala před obecnstvem a nebrala si žádné servítky. Její razantní postoje velmi dobře vystihuje následující pasáž: *Na všech školách chceme katolického*

⁶⁹ Autoři tvrdí, že každá katolická rodina by tento týdeník měla mít.

⁷⁰ *Do Nového roku*. Křesťanská žena, 1923, č. 1, s. 2.

⁷¹ Františka Menšíková pocházela z chudé vesnické rodiny a pohybovala se v dělnickém prostředí. Narodila se ve Velešovicích v roce 1874. V sedmnácti odešla do Brna kvůli práci vyšivačky. V tomto městě se postupně seznamovala s veřejným působením svých kolegyně a brzy se začala zajímat o katolické spolky, které vystupovaly proti liberálním postojům sociální demokracie.

⁷² Zdenka Dolanská byla manželkou jednoho z ministrů.

⁷³ FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 218-219, ZLÁMAL, B. *Příručka českých církevních dějin VII.*, s. 225 - 226, ZLÁMAL, B. *Příručka českých církevních dějin X – 1. část*, s. 155, BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*, s. 240.

a věřícího učitele. Kdo chce učitele nevěřící, ať si pro ně školu postaví a tam si může učitel dovoliti oslovení velevážená lavice. Jsou-li katolické děti, bude katolický učitel! Učitel není vlastně ve službách státu, nýbrž ve službách maminek a proto se musí před a po vyučování s dětmi modlit!“⁷⁴ Na tomto příspěvku je znát, do jaké míry byla Františka Menšíková netolerantní vůči nastupujícím ateistickým tendencím ve školství.⁷⁵

Františka Menšíková rozvinula velkou přednáškovou a agitační činnost na Moravě a Slezsku. Prosazovala aktivní podporu Československé strany lidové ve volbách. Je podstatné zdůraznit, že žádná ze členek svazu nebyla postavena na kandidátku, tyto posty byly přenechány mužům. Tito muži měli být, podle *Zprávy výkonného výboru Československé strany lidové* z roku 1927, zkušení, vzdělaní a opravdoví křesťané. Těžko říct, jak se tyto kvality v praxi dokazovaly, ale neúčast žen na kandidátkách ukazuje, že ženy stále zůstávaly v jisté pasivní roli.⁷⁶

4. 4 Činnost svazu

Na samém závěru této kapitoly chci přejít k činnosti svazu a podrobně ji rozebrat. Není překvapením, že se nejčastěji zaměřoval na charitativní činnost. Ta zahrnovala především péči o chudé rodiny, staré osamocené ženy a opuštěné děti. Z dnešního pohledu by se mohlo zdát neobvyklé, že do charitativní činnosti zahrnovaly i darování katechismů mládeži ve školách. Považuji to za snahu o šíření křesťanské morálky. O mládež se ženy ovšem zajímaly a staraly i v širším spektru a za chvályhodné vnímám to, že platily školné nemajetným studentům. Když se jednalo přímo o bohoslovce, podporovaly je finančně i materiálně⁷⁷ po celou dobu jejich studia.⁷⁸

⁷⁴ BUREŠOVÁ, Jana. *Jan Šrámek a katolické ženské spolky*. s. 277.

⁷⁵ FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 218-219, ZLÁMAL, B.. *Průručka českých církevních dějin VII.*, s. 225 - 226, ZLÁMAL, B.. *Průručka českých církevních dějin X – 1. část*, s. 155, BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*, s. 240, BUREŠOVÁ, Jana. *Jan Šrámek a katolické ženské spolky*. s. 277.

⁷⁶ FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 218-219, ZLÁMAL, B.. *Průručka českých církevních dějin VII.*, s. 225 - 226, ZLÁMAL, Bohumil. *Průručka českých církevních dějin X – 1. část*, s. 155, BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*, s. 240.

⁷⁷ Mezi materiální podporu studentů patřilo nejčastěji darování peřin, které byly v té době velmi těžko k sehnání.

Krátce se chci zastavit u dalšího aktivního nakládání s financemi svazu. Svaz se staral o svoje členky, a to v případě jejich nezaměstnanosti nebo nemoci. Snažil se zajistit malou finanční podporu pozůstalým po člencích, formou vyplácení příspěvků. Finanční chod měl svaz velmi dobře zvládnutý. Myslím si, že tím jistě inspiroval, protože podobné rysy nakládání s finančními prostředky se dají najít i v jiných spolcích. Ženy nejen ve svazu, ale i v jiných spolcích platily velmi nízké poplatky. Ve svazu to byly zpravidla tři koruny ročně. Z dnešního pohledu je možná zarážející, že ženy dělaly téměř všechnu svazovou práci bez nároku na honorář. Jediné, co bylo ženám propláceno, byly cesty na svazové schůze. Ty se musely konat pouze v neděli, protože ve všední dny byly ženy plně zaměstnány doma. Myslím si, že to ukazuje hluboké zaujetí pro činnost Svazu a minimální sobecké tendence. Ráda bych zdůraznila, že ženy musely svazovou práci dělat ve volném čase, kdy nebyly plně zaměstnány péčí o domácnost.⁷⁹

Další činností byla snaha pomoci ženám, které se živily prostitucí. Těmto ženám pomáhaly s návratem do běžného života, s hledáním manžela a založením rodiny. Svaz byl touto činností ojedinělý a vždy věřil v úspěch. Prostituce byla bohužel velmi rozšířená. Jedním z důvodů bylo nejspíš to, že pokud se žena dobře nevdala, často neměla jinou možnost. Tento model se svazu nelíbil a snažil se ženám pomoci finančně i materiálně, aby se do této situace vůbec nedostaly. Pokud se tomu tak už stalo, aby se co nejdříve zapojily do běžného života. Domnívám se, že právě katolický aspekt tohoto svazu dával ženám neustálou naději, že změna je možná.⁸⁰

Mezi časté aktivity svazu patřilo také pořádání schůzí, přednášek, divadel, večírků, besídek, poutí nebo dětských slavností. Divadelními představeními chtěly upozorňovat na problémy dnešní doby a varovat před liberálními kroky společnosti, především před emancipací. Myslím si, že divadlo jako jedno z populárních médií tehdejší doby, bylo velmi dobře využito. Divadlo mělo, společně s tiskem, na členky největší dopad. Večírky a besídky měly naopak jistý odlehčující charakter. Členky se tam především bavily a seznamovaly se

⁷⁸ FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 219, BUREŠOVÁ, J.. c. d., s. 234 – 235, 243-253.

⁷⁹ PEHR, M.. c. d., s. 7, FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 219, BUREŠOVÁ, J.. c. d., s. 234 – 235, 243-253.

⁸⁰ FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 219, BUREŠOVÁ, J.. c. d., s. 234 – 235, 243-253.

s dalšími ženami. Tím se nejspíše vytvářelo prostředí velké rodiny s pevnými základy.⁸¹

Svaz si byl také vědom, že řada žen ze sociálně slabšího prostředí neuměla pečovat o domácnost. Z tohoto důvodu se často organizovaly kurzy šití prádla a šatů. Kurzy vznikaly jistě i z praktického hlediska, protože šaty byly drahé a ušít si je doma bylo mnohem levnější.⁸²

Velmi důležitými kurzy byly také kurzy řečnické. Díky nim mohly rekrutovat nové agitátorky svazu a šířit myšlenky svazu do dalších měst a vesnic. Své řečnické schopnosti prakticky využívaly například během protestů proti zaměstnávání provdaných žen. Prosazovaly, aby se ženy vrátily do domácnosti a věnovaly se pouze jí a dětem. Svaz dokonce poslal vládě petici, ve které požadoval propuštění provdaných žen ze státních a zemských služeb.⁸³

Výše zmíněné požadavky jsou nejlépe patrné ve *VIII. výroční zprávě Svazu katolických žen a dívek*: „*Provdaná žena byla vrácena rodině k výchově dětí a zároveň aby učinila útulnou domácnost svému manželovi, který se denně vrací ze státní nebo zemské služby, nebo jiné služby, kde je slušně honorován, ku své rodině. Tím se umožní uvolnění míst mladé inteligenci jak mužské tak ženské.*“⁸⁴ Svaz se tak jasně postavil za klasické pojetí křesťanské ženy, která by měla být především v domácnosti. Lze rozpoznat, že tímto striktně hájil ideál křesťanské ženy, který jsem popsala v předešlých kapitolách.

Svaz rovněž posílal vládě petice, jež žádaly odstranění zákona o rozluce manželství, a podporoval náboženskou výchovu ve školách. Z dnešního pohledu úsměvným, byl protest z roku 1932. Katolické ženy nesouhlasily s novými bankovkami, na kterých měl být Tomáš G. Masaryk obklopen nahými ženami od autora Maxe Švabinského. I proti tomuto ženy protestovaly peticí. Požadovaly, aby byly stávající bankovky staženy a nahrazeny jinými, které by neurážely mravní cit obojího pohlaví. Jako důvody těchto petičních

⁸¹ FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 219, BUREŠOVÁ, J.. c. d., s. 234 – 235, 243-253.

⁸² FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 219, BUREŠOVÁ, J.. c. d., s. 234 – 235, 243-253.

⁸³ ⁸³ FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 219, BUREŠOVÁ, J.. c. d., s. 234 – 235, 243-253, PEHR, M.. c. d., s. 6-7.

⁸⁴ BUREŠOVÁ, J.. c. d., s. 248.

aktivit byly uváděny láska k národu, obava z hospodářského vývoje státu a samotná budoucnost národa.⁸⁵

⁸⁵ FIALA, P. – FORAL, J. a kol.. c. d., s. 219, BUREŠOVÁ, J.. c. d., s. 234 – 235, 243-253, PEHR, M.: c. d., s. 6-7, MUSILOVÁ. *České političky v Národním shromáždění v letech 1918-1938* [online]. Ženy a věda, Podzimní cyklus seminářů NKC-ŽV [cit. 13.3.2012]. Dostupné na www: <http://www.cec-wys.org/prilohy/d5003aa6/Musilova.pdf>

5. POBOČKA SVAZU KATOLICKÝCH ŽEN V NOVÉM JIČÍNĚ

Pro bližší uvedení do kontextu nejprve krátce seznámím s městem Nový Jičín⁸⁶, protože právě zde působily spolky, které budu rozebírat v následujících kapitolách. Nový Jičín patřil mezi rychle se rozvíjející se města severní Moravy. V roce 1890 zde žilo 13 667 obyvatel v 1064 domech.⁸⁷ Město vzkvétalo převážně díky rychle prosperujícímu textilnímu průmyslu⁸⁸, strojírenským podnikům, místním živnostem, restauracím a menším hotelům. Nevýhodou bylo, že leželo mezi dvěma železničními drahami⁸⁹, které nevedly přes město.⁹⁰

Pro Nový Jičín bylo typické, a pro mou diplomovou práci důležité, že zde žilo vedle sebe německé a české obyvatelstvo. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století zde žilo 1095 Čechů a jejich počet se začal rychle zvyšovat.⁹¹ Problémem bylo, že Češi pocházeli převážně z řad chudého dělnictva. Němci měli v Novém Jičíně velkou převahu, což ovlivnilo dění prakticky ve všech českých spolcích ve městě. Němci se báli protiněmeckých agitací ze strany Čechů. Předpokládám, že právě proto vystupovali ostře proti každému náznaku protiněmeckého chování a často ho nacházeli, většinou neopodstatněně, ve spolcích.⁹²

Pro Nový Jičín byl také typický bohatý spolkový život, který krátce popíšu. Německé spolky existovaly již od šedesátých let devatenáctého století, české vznikaly o něco později, až kolem roku 1890.⁹³ Od roku 1894 působily v Novém Jičíně například tyto spolky: Český hospodářský spolek novojičínský, Česká beseda a Družstvo národního domu. Pro spolkový život

⁸⁶ Popisují Nový Jičín přelomu devatenáctého a dvacátého století.

⁸⁷ CHOBOT, Karel – TRAPL, Miloš. *P. Jan Šrámek a Nový Jičín*. In: Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, svazek 50, 1996, s. 41-44

⁸⁸ Významná byla především kloboučnická továrna.

⁸⁹ K drahám byly přistaveny alespoň pobočky.

⁹⁰ CHOBOT, Karel – TRAPL, Miloš. *P. Jan Šrámek a Nový Jičín*, s. 41-44, TRAPL, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*. Olomouc, Danal 1995, s. 12, TURZOVÁ, Virginie Marie: *Kartouzský vězeň Mons. Jan Šrámek*. Svitavy, Trinitas 2006, s. 38.

⁹¹ CHOBOT, Karel – TRAPL, Miloš. *P. Jan Šrámek a Nový Jičín*, s. 41-44

⁹² CHOBOT, Karel – TRAPL, Miloš. *P. Jan Šrámek a Nový Jičín*, s. 41-44, TRAPL, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*, s. 12.

⁹³ V Novém Jičíně nebyly české školy a v kostelích se kázalo jen německy. Jedinou výjimkou bylo posvícení, kdy se mohlo v kostele u sv. Ducha kázat česky. V té době si pravděpodobně české obyvatelstvo začalo uvědomovat svoji národní a kulturní existenci.

hráli důležitou roli zástupci inteligence jako úředníci, advokáti, soudci, lékaři a kněží, kteří měli čas a prostor věnovat se spolkům především v jejich začátcích. Na tomto místě bych ráda zmínila hlavně Pobočku svazu katolických žen v Novém Jičíně, která nejen že přímo navazovala na Svaz katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska, ale sdružovala katolické ženské spolky v samotném Novém Jičíně. Tím se stala důležitým mezičlánkem mezi jednotlivými spolky a Svazem katolických žen dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska.⁹⁴

Pobočka svazu katolických žen v Novém Jičíně pracovala, jak již bylo zmíněno, přímo pod vedením svého brněnského ústředí.⁹⁵ Bohužel se dochovaly pouze dokumenty mapující činnost této pobočky v letech 1946 až 1949. Práce pobočky před těmito léty není známá a nemohu ji v diplomové práci nijak reflektovat.

Ustavující členská schůze Pobočky svazu katolických žen v Novém Jičíně se konala 14. května 1946. Měla navazovat na předchozí činnost, která byla za okupace znemožněna. Na této schůzi se sešlo 83 žen a vyslechly si referát členky brněnského ústředí. Vzpomínalo se na činnost Františky Menšíkové a na práci Marie Blažkové, která byla průkopnicí hnutí Svazu katolických žen a dívek v Novém Jičíně. Již tato první ustanovující schůze ukazuje úzkou provázanost mezi Svazem katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska a její pobočkou v Novém Jičíně. Na této schůzi byl schválen výbor, který byl pravidelnou součástí všech spolků, a to v celé spolkové hierarchii. Zajímavostí pobočky a svazu bylo to, že duchovními správci byli vždy muži a jednalo se vždy o kněze. Ženy dosahovaly pouze postů předsedkyň, místopředsedkyň, jednatelek nebo řadových členek. V letech 1946 až 1949 se vystřídali na postu duchovního správce hned tři kněží, a to František Voldan, Juřena⁹⁶ a Bedřich Hýža. Předsedkyně byla v tomto období jen jedna,

⁹⁴ CHOBOT, Karel – TRAPL, Miloš. *P. Jan Šrámek a Nový Jičín*, s. 41-44, TRAPL, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*. Olomouc, Danal 1995, s. 12.

⁹⁵ BUREŠOVÁ, J.. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. s. 237.

⁹⁶ U druhého jmenovaného záznamy neuváděly křestní jméno.

a to Karolína Glogarová⁹⁷. O kněžích a Karolíně Glogarové jsem nenašla žádné bližší informace.⁹⁸

5.1 Schůze, vzor k následování a poutě

Pobočka se pravidelně scházela na výborových a členských schůzích, kde se probíralo mnoho témat. Z dokumentů je patrné, že byly často reflexí problémů doby nebo duchovní oporou pro členky. Za vzor pro následování byla pro tento svaz zvolena svatá Anna, a právě o ní se často přednášelo.⁹⁹ Ženy potřebovaly někoho, kdo by jim dodával sílu, a toho si byl duchovní správce nejspíš velmi dobře vědom. Výběr svaté Anny vnímám jako dobrý nápad, protože je patronkou matek a žen v domácnosti.

Členkám bylo také doporučováno, aby se účastnily poutí. Podle dostupných dokumentů byla nejoblíbenější pout' na Velehrad, kam jezdily pravidelně, což mohlo souviset s malou vzdáleností od Nového Jičína. Druhým nejoblíbenějším místem byl Hostýn, kam jezdily hlavně se svými dětmi. Na schůzích o těchto poutích vyprávěly. Mohly tak předávat svoje duchovní zážitky, což vnímám jako hlavní účel k vysílání žen na poutě.¹⁰⁰

5.2 Provázanost s brněnským ústředím

Provázanost s brněnským ústředím chci prokázat na několika následujících příkladech. Členky pobočky byly ústředím například vyzvány, aby podepsaly petici proti zrušení význačných církevních svátků. Brněnské ústředí této

⁹⁷ Karolína Glogarová byla předsedkyní nepřetržitě od roku 1946 do roku 1949.

⁹⁸ *Ustanovující schůze*, 14. 5. 1946, SOKA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 2. Zápisy z členských schůzí 1946 – 1949, *Zápis z výborové schůze*, 12. 5. 1946, SOKA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 1. Zápisy z výborových schůzí 1946 – 1949.

⁹⁹ *Zápis z členské schůze*, 16. 7. 1946 a 10. 10. 1946, SOKA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 2. Zápisy z členských schůzí 1946 – 1949.

¹⁰⁰ *Zápis z členské schůze*, 16. 7. 1946 a 10. 10. 1946, SOKA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 2. Zápisy z členských schůzí 1946 – 1949, *Zápis z výborové schůze*, 4. 9. 1946 a 8. 10. 1946, SOKA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 1. Zápisy z výborových schůzí 1946 – 1949.

pobočce také doporučovalo odebírat Hlas katolických žen a řada členek tomuto doporučení vyhověla.¹⁰¹ Členky pobočky se rovněž účastnily řečnických kurzů, které brněnské ústředí zajišťovalo. Mohly se tak seznámit s členkami jiných spolků, které pod ústředí spadaly, a zlepšit své agitační schopnosti. Pobočka se pravidelně účastnila i plesu brněnského ústředí a vybírala na něj peníze. Pobočka tak aktivně spolufinancovala brněnské ústředí, což bylo pro něj jistě výhodné, jelikož, jak již bylo zmíněno, nemělo vysoké členské poplatky. Další důležitou věcí bylo, že členky pobočky byly zpravidla o všech brněnských sjezdech informovány, a tím se rovněž udržovala provázanost mezi ústředím a pobočkou.¹⁰² Podle mého názoru tato provázanost dovolovala ústředí především pravidelně kontrolovat činnosti jednotlivých poboček a tím i všech spolků, které pod jičínskou pobočku spadaly.

Po vzoru brněnského ústředí se organizovala také divadelní představení, například hry *Obraz Panny Marie* nebo *Lud'ka chce jenom pána*. Většina her měla náboženský nebo výchovný charakter. Pobočka jich hrála mnohem méně než ústředí nebo jednotlivé spolky. Ústředí členkám pobočky doporučovalo koupit i řadu duchovních a mravoučných publikací.¹⁰³ V tomto se dá nalézt jistý apel na správnou katolickou výchovu dívek, která by mohla být narušena emancipačními snahami. Poslední činností podle níž usuzuji na silnou provázanost mezi ústředím a pobočkou, je zpívání hymny Svazu katolických žen a dívek na každém konci schůze pobočky. Tím se možná dokazovala určitá podřízenost, ale zároveň sounáležitost k ústředí.¹⁰⁴

¹⁰¹ Na tomto je vidět důležitost tisku pro spolky.

¹⁰² *Zápis z členské schůze*, 16. 7. 1946 a 10. 10. 1946, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 2. Zápisy z členských schůzí 1946 – 1949, *Zápis z výborové schůze*, 4. 9. 1946 a 8. 10. 1946, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 1. Zápisy z výborových schůzí 1946 – 1949.

¹⁰³ Mezi tyto publikace patřily následující: *Co má vědět dospívající dívka*, *Co má vědět dospělá dívka*, *Poslání ženy a dívky v Českém národě a Ke Kristu blíž*.

¹⁰⁴ *Zápis z členské schůze*, 5. 1. 1947 a 9. 2. 1947 a 14. 10. 1947, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 2. Zápisy z členských schůzí 1946 – 1949, *Zápis z výborové schůze*, 7. 11. 1947 a 9. 3. 1948, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 1. Zápisy z výborových schůzí 1946 – 1949.

5.3 Pobočka a školský zákon

Podle mého názoru bylo nejvýraznější politickou akcí pobočky vystupování proti připravovanému školskému zákonu, který požadoval jednotnou školu. Členky se domnívaly, že když zákon projde, nebude možné děti dobře, a především křesťansky vychovávat, protože výchova bude školou narušena. Jejich jednání nebylo v žádném případě pasivní. Stěžovaly si přímo na ministerstvu, které reagovalo dopisem. Přednosta osobní kanceláře ministra školství a osvěty dr. K. Pošva napsal následující: „*Kvituji příjem dopisu, který jste jménem katolických matek zaslala panu ministru školství a osvěty. Osnova školského zákona jde do připomínkového řízení a v jeho průběhu bude možno všechny postuláty významné složky národa, jakou jistě katolické ženy jsou uplatňovati a obhajovati.*“¹⁰⁵ Reakce je jistě pozitivní. Ukazuje, že s názory pobočky se počítá. Otázkou ovšem bylo, jestli se nejednalo spíše o zdvořilostní odpověď, aby byly ženy do budoucna umlčeny. Po doručení dopisu se členky alespoň modlily za zachování náboženství ve školách a jeho povinného vyučování alespoň dvě hodiny týdně.¹⁰⁶ Vystupování proti školskému zákonu a prosazování povinného náboženství považují za další důkaz pohotové reakce pobočky na problematické postavení katolické církve v Československé republice.

5.3 Pomoc ženám v nouzi

Pobočka velmi často kritizovala život v pohraničí a označovala ho za úpadek mravnosti. Pro pohraničí byla typická vysoká míra nezaměstnanosti. Ženy se musely v mnoha případech živit prostitucí, aby dokázaly zabezpečit rodinu. Stejnému problému se věnovalo také brněnské ústředí, ale pobočka na tento problém nahlížela velmi zajímavou perspektivou, kterou bych zde ráda rozvedla. Pobočka vyzývala své členky v aktivním působení mezi těmito

¹⁰⁵ Korespondence, 628/47, 7. 3. 1947, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, II. SPISY.

¹⁰⁶ *Zápis z členské schůze*, 13. 4. 1947 a 11. 9. 1947, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 2. Zápisy z členských schůzí 1946 – 1949.

ženami. Nalézám zde jistou míru evangelizace ze strany členek, doporučovalo se soustředit ženy živící se prostitucí ke svatostánku, a to jim mělo umožnit rychlejší obrácení ke Kristu. Pomoc neměly poskytovat pouze členky, ale i celé rodiny členek, a to tím, že neodsuzovaly, ale modlily se za obrácení těchto žen a aktivně pomáhaly členkám pobočky.¹⁰⁷

5.4 Přijímání nových členek

V této podkapitole bych chtěla krátce poukázat na poněkud pozdní reakci pobočky k přijímání mládeže do spolku. V době rozvinuté sítě nejrůznějších mládežnických organizací, je téměř nepochopitelné, že pobočka měla mezi členkami jen dospělé ženy. Na tuto situaci se snažila reagovat až v roce 1948, kdy si uvědomila, že členství jen dospělých¹⁰⁸ a vdaných žen, bránilo působení na dívky a jejich výchovu k mravnosti a křesťanským hodnotám. Rozhodly se proto přijímat do své pobočky dívky již od 14 let věku. Rovněž se měl provádět nábor mezi mládeží i mimo rodiny stálých členek. Od té doby se již stalo povinností poučit dívky životem v katolické víře přímo v pobočce svazu, což vnímám jako velký posun.¹⁰⁹

5.5 Zřízení Akčního výboru

V této podkapitole se chci věnovat události, která mě zarazila na celé činnosti pobočky nejvíce, a to snaha o zřízení akčního výboru pobočky a následný podpis prohlášení, ve kterém členky souhlasily s komunismem v Československu. Vše se událo v roce 1948, takže to nebylo v rozporu s *Dekretem svatého oficia proti komunismu* z 15. července 1949¹¹⁰, který

¹⁰⁷ *Zápis z členské schůze*, 13. 5. 1947, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 2. Zápisy z členských schůzí 1946 – 1949.

¹⁰⁸ Dospělost ženy byla pro potřeby svazu určována dosažením 18 let.

¹⁰⁹ *Zápis z členské schůze*, 5. 12. 1948, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, I. KNIHY: 2. Zápisy z členských schůzí 1946 – 1949.

¹¹⁰ Podle tohoto dekretu není dovoleno vstupovat do komunistických stran a podporovat je. Ti, kteří neuposlechnou, nemohou přistupovat ke svátostem. Podpora komunistické nauky vedla dokonce k exkomunikaci.

napsal papež Pius XII.¹¹¹, ale i tak je toto prokomunistické jednání překvapivé a mezi katolickými spolky ojedinělé.¹¹²

Vše začalo v dubnu 1948, kdy pobočka požádala o možnost ustanovení akčního výboru a navrhovala předsedkyni, místopředsedkyni a jednatelku tohoto nového výboru.¹¹³ Žádost byla reakcí na rozhodnutí Zemského akčního výboru československých žen v Brně. Rozhodnutí zaručovalo, že všechny pobočky Katolického svazu žen a dívek budou nadále existovat pod podmínkou, že předloží návrhy svých akčních výborů, což byl jasný nátlak na spolky a ty mu většinou nepodlehly. Po prověření mohly spolky nadále pracovat podle svých stanov.¹¹⁴ Za rozhodnutím pobočky vytvořit akční výbor vidím snahu udržet svou činnost i v dalších letech i přes komunistické zřízení.

Členkám bylo rovněž přikázáno, aby ze spolku vyloučily ty, které se proviní proti těmto směrnicím: „1. Ze spolkového a veřejného života se vylučuje, kdo je odsouzen, nebo proti komu je vedeno trestní řízení podle zákona na ochranu republiky. 2. Kdo se provinil proti našemu lidově demokratickému řádu, veřejně hanobil vládu, vyzýval občanstvo k odporu vůči vládním usnesením, šířil nepravdivé zprávy, ilegální tiskoviny, a organizoval hromadný poslech republiky nepřátelského cizího rozhlasu. 3. Kdo se činně a vědomě usiloval o hospodářský rozvrat. 4. Kdo zneužil své veřejné nebo politické funkce ke svému obohacení, přijímal úplatky.“¹¹⁵ Tímto si komunistická strana nejspíše zajišťovala loajalitu od jednotlivých katolických ženských spolků.

Schválený akční výbor pobočky v Novém Jičíně se ve svém prohlášení také překvapivě jednoznačně postavil za novou vládu Československé republiky a odsoudil reakční a protilidové snahy, které podle něj směřovaly k rozdělení národa a byly v naprostém rozporu s vůlí pracujícího lidu. Uvádí také, že akční výbor prozkoumal dosavadní chod pobočky a zjistil, že žádná ze členek nevyvíjela nepřátelskou činnost a nevystupovala proti lidově demokratickému

¹¹¹ Pius XII. žil v letech 1876 až 1958. Jednalo se o 260. papeže (1939-1958).

¹¹² *Korespondence Okresnímu akčnímu výboru Národní fronty*, 23. 3. 1948, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, II. SPISY, MAYER, Pavel: *Komunismus* [online]. In: RC MONITOR, IV., č. 1., s.7, 11.1.2007 [cit. 12.3.2012]. Dostupné na www: <http://claritatis.cz/download/2007-01.pdf>

¹¹³ *Oznámení o ustavení akčního výboru*, 2. 4. 1948, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, II. SPISY.

¹¹⁴ *Korespondence Zemského akčního výboru v Brně*, 19. 4. 1948, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, II. SPISY.

¹¹⁵ *Informace pro Akční výbor pobočky Svazu katolických žen a dívek*, 19. 4. 1948, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, II. SPISY.

režimu. Členky rovněž podepsaly prohlášení, ve kterém se zavázaly zachovat svůj kladný postoj k vládě Klementa Gottwalda a lidově demokratickému zřízení Československé republiky.¹¹⁶ Toto jednání pobočky je možné odsoudit a označit ho za zaprodání se režimu, ale jak jsem již napsala, je možné za ním hledat také snahu o zachování činnosti pobočky. Snaha byla očividně zbytečná, protože poslední zmínky o spolku pocházejí z roku 1949, kdy byla pobočka zrušena.¹¹⁷

¹¹⁶ *Korespondence Okresnímu akčnímu výboru Národní fronty*, 23. 3. 1948, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, II. SPISY.

¹¹⁷ *Zápis o valné hromadě*, 20. 2. 1949, SOkA Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949, II. SPISY.

6. KŘEŠŤANSKO-SOCIÁLNÍ ŽENSKÝ SPOLEK BUDOUCNOST V NOVÉM JIČÍNĚ

V této kapitole popisují Křesťansko-sociální ženský spolek Budoucnost v Novém Jičíně¹¹⁸, který byl založen 5. července 1868. Jedná se o nejstarší ženský katolický spolek na Moravě. Velmi mě zaujaly okolnosti založení tohoto spolku.¹¹⁹ Spolek vznikl kvůli velkému počtu dělnic místní tabákové továrny, které postrádaly křesťanské vedení. Často jim chyběly znalosti základních domácích prací a byly ve velké finanční tísní.¹²⁰

Spolek Budoucnost nebyl řízen podle nějakého vzoru, ale podle místních potřeb, zvyklostí a poměrů. Původně se měl jmenovat Jitřenka, ale na popud Karla Dostála-Lutinova¹²¹ nesl název Budoucnost. Předsedou byl již zmíněný Jan Šrámek.¹²² Zůstal jím až do splnutí Budoucnosti se Svazem katolických žen a dívek v roce 1924. Předsednictví muže nebylo u ženských katolických spolků příliš obvyklé, takže to vnímám jako určitou raritu. Dále si myslím, že je to ukázka hierarchie a spolupráce spolků, jelikož právě Jan Šrámek byl i duchovním rádcem Svazu katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska.¹²³

¹¹⁸ Křesťansko-sociální ženský spolek Budoucnost v Novém Jičíně budu dále v textu zkracovat jen na Budoucnost.

¹¹⁹ Podnět k založení dal Jan Šrámek. Částečně se o vznik spolku zasloužil také Karel Dostál Lutinov, duchovní správce ve zdejší zemské polepšovně.

¹²⁰ *Založení spolku*, SOKA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, *Zpráva za 1898 až 1899*, SOKA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, TPAPL, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*, s. 13

¹²¹ Karel Dostál –Lutinov žil v letech 1871 až 1923. Byl katolický kněz, přítel Jana Šrámka a představitel Katolické Moderny.

¹²² Místopředsedkyní byla Marie Blažková.

¹²³ *Založení spolku*, SOKA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, *Zpráva za 1898 až 1899*, SOKA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, TPAPL, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*, s. 13.

6.1 Témata přednášek a schůzí

V této krátké podkapitole nastiňuji témata přednášek a schůzí spolku Budoucnost. Nechci vypisovat všechna témata. Jedná se pouze o přiblížení, jak často se konaly, uvedení zajímavostí a základních tematických zaměření. Členské schůze se konaly každý týden. Zajímavostí bylo, že součástí byly přednášky, kde nepromlouvali pouze dva výše zmínění kněží ale i řadové členky. Debatovalo se o celé řadě otázek. V dokumentech jsem narazila zhruba na více než sedmdesát různých témat. Pro tehdejší dobu bylo jistě velmi důležité seznamování žen s duchovními otázkami. Jako neméně důležité vnímám rady do každodenního života.¹²⁴ Na tématech přednášek bylo také znát, že reflektovaly problémy katolické církve v Československu a nezapomínaly ani na světové dění.¹²⁵

6.2 Divadelní činnost, knihy a podporovaný tisk spolku Budoucnost

V této podkapitole popisuji divadelní činnost, doporučované knihy a tisk spolku Budoucnost. I zde narážím na spojitost mezi Křesťansko-sociálním ženským spolkem Budoucnost v Novém Jičíně, Svazem katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska a jeho pobočkou v Novém Jičíně. Provázanost lze najít v doporučení nejrůznějších vhodných knih, časopisů a brožur.¹²⁶

¹²⁴ Překvapilo mě velmi časté vyjadřování k alkoholu a abstinenci, které možná souvisí s tím, že řada žen pocházela z rodin alkoholiků.

¹²⁵ *Zpráva za 1898 až 1899, Zpráva za rok 1899 až 1900, Zpráva za rok 1900 až 1901, Zpráva za rok 1901 až 1902, Zpráva za rok 1903 až 1904, Zpráva za rok 1902 až 1903, Zpráva za rok 1904 až 1905, Zpráva za rok 1905 až 1906, Zpráva za rok 1906 až 1907, Zpráva za rok 1907 až 1908, Zpráva za rok 1908 až 1909, Zpráva za rok 1909 až 1910, Zpráva za rok 1910 až 1911, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.*

¹²⁶ *Zpráva za 1898 až 1899, Zpráva za rok 1899 až 1900, Zpráva za rok 1900 až 1901, Zpráva za rok 1901 až 1902, Zpráva za rok 1903 až 1904, Zpráva za rok 1902 až 1903, Zpráva za rok 1904 až 1905, Zpráva za rok 1905 až 1906, Zpráva za rok 1906 až 1907, Zpráva za rok 1907 až 1908, Zpráva za rok 1908 až 1909, Zpráva za rok 1909 až 1910, Zpráva za rok 1910 až 1911, Zpráva za rok 1912 až 1913, Správní rok 1913 až 1914, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.*

Spolek Budoucnost kladl podle dostupných dokumentů velký důraz i na divadelní představení, a to ve větší míře než ústředí i pobočka. Témata divadelních her byla různá. Jistou převahu měly hry s náboženským obsahem, které doplňovaly nedělní kázání. Velmi oblíbenou hrou byla *Svatá Julie*, tu hrál spolek opakovaně. Je nutné podotknout, že většina členek byla z řad dělnic, proto nejspíš vznikaly i méně náročné kusy jako *Tatínkovy juchty* nebo *Pan měsíček obchodník*.¹²⁷

Velmi se mi líbilo, že spolek disponoval i knihovnou. Jako jisté negativum a omezení ovšem vnímám, že obsahovala pouze publikace o ženské otázce z křesťanského pohledu, hospodářství a kuchařství. Tento úzký výběr témat knižních titulů byl nejspíše způsoben tradičním vnímáním ženy v tehdejší společnosti. Žena tak patřila především do domácnosti. Podle mého názoru se tedy nepočítalo s tím, že by ji zajímaly i jiné knihy. Knihovnu měly sice malou, ale i přesto darovaly některé publikace do léčebného ústavu alkoholiků ve Velkých Kunčicích, což dokazuje jejich smysl pro charitativní činnost. Jak jsem již zmiňovala, ženy odebíraly doporučené časopisy a noviny. Mezi tyto časopisy a noviny pařily tyto: *Obrana práce a dělnictva*, *České ženy*, *Věstník, Kříž a Marie*, *Noviny z Pod Radhoště*, *Nové proudy*, *Kravaňsko*, *Budoucnost*, *Náš Věk*, *Ostravský kraj*, *Ječmínek*, *Jitřenka*, *Selka*, *Eva*, *Den*, *Ochrana lidu*. Jedná se o široké spektrum časopisů, ale převažují křesťansky laděná ženská periodika a lokální tiskoviny.¹²⁸

¹²⁷ Zpráva za 1898 až 1899, Zpráva za rok 1899 až 1900, Zpráva za rok 1900 až 1901, Zpráva za rok 1901 až 1902, Zpráva za rok 1903 až 1904, Zpráva za rok 1902 až 1903, Zpráva za rok 1904 až 1905, Zpráva za rok 1905 až 1906, Zpráva za rok 1906 až 1907, Zpráva za rok 1907 až 1908, Zpráva za rok 1908 až 1909, Zpráva za rok 1909 až 1910, Zpráva za rok 1910 až 1911, Zpráva za rok 1912 až 1913, Správní rok 1913 až 1914, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.

¹²⁸ Zpráva za 1898 až 1899, Zpráva za rok 1899 až 1900, Zpráva za rok 1900 až 1901, Zpráva za rok 1901 až 1902, Zpráva za rok 1903 až 1904, Zpráva za rok 1902 až 1903, Zpráva za rok 1904 až 1905, Zpráva za rok 1905 až 1906, Zpráva za rok 1906 až 1907, Zpráva za rok 1907 až 1908, Zpráva za rok 1909 až 1910, Zpráva za rok 1910 až 1911, Zpráva za rok 1911 až 1912, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.

6.3 Duchovní stránka spolku a vzdělání jeho členek

Za důležitou kvalitu spolku považují, že se aktivně staral o duchovní stránku svých členek. Vedení spolku doporučovalo, aby ženy přistupovaly alespoň třikrát za rok ke svátosti přijímání. Za každou zemřelou členku dával odsloužit mši.¹²⁹ Náboženská stránka nebyla rozvinutá tolik, jako u čistě katolických spolků, což je dáno nejspíše tím, že spolek Budoucnost měl mnohem širší působnost a kladl důraz především na vzdělávání svých členek.

Tento důraz na vzdělávání je patrný především ve výše zmíněných přednáškách a dále v doučování členek českému jazyku. Jako velký úspěch spolku беру to, že v roce 1906 byly zřízeny první dvě třídy české školy. Právě ženy ze spolku Budoucnost horlivě agitovaly za vznik této školy. V roce 1907 byla pro českou školu postavena dokonce vlastní budova.¹³⁰

Podstatnou součástí činnosti spolku Budoucnost byl také zpěv. Ženy se mohly díky sboru pravidelně setkávat a bylo jim umožněno veřejně vystupovat, což bylo jistě vítané zpestření běžného rodinného života. Ženy zpívaly hlavně národní a kostelní písně. Mezi nejčastější repertoár patřily Dvořákovy dvojzpěvy, které zpívaly na měsíčních schůzích spolku Budoucnost. Ke zkouškám zpěvu se scházely pravidelně každou středu. Podle reakcí v dokumentech měly ženy vždy velký úspěch a nevystupovaly pouze v Novém Jičíně. Pravidelně vystupovaly ve farním kostele na české mši svátku Nejsvětější trojice, na zábavních večírcích, výletech, v kapli Svatého Ondřeje při svatém požehnání a na orelských večírcích.¹³¹

Důležitější než zpěv bylo ovšem to, že ženy často neuměly základní domácí práce, což je mohlo znevýhodnit při hledání manžela. I z tohoto důvodu spolek zřídil kurz ručních prací. Zaměřil se především na pletení, háčkování a vyšívání. Není ani nijak překvapivé, že se ženy učily také vařit. Za milou

¹²⁹ *Zpráva za 1898 až 1899, Zpráva za rok 1899 až 1900, Zpráva za rok 1900 až 1901, , SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.*

¹³⁰ *Zpráva za rok 1905 až 1906, Zpráva za rok 1906 až 1907, Zpráva za rok 1907 až 1908, Zpráva za rok 1909 až 1910, Zpráva za rok 1910 až 1911, Zpráva za rok 1911 až 1912, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.*

¹³¹ *Zpráva za rok 1905 až 1906, Zpráva za rok 1906 až 1907, Zpráva za rok 1907 až 1908, Zpráva za rok 1909 až 1910, Zpráva za rok 1910 až 1911, Zpráva za rok 1911 až 1912, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.*

zvláštnost beru, že se o samotném vaření také přednášelo, ženy si během přednášek dělaly poznámky a podle těchto získaných instrukcí vařily doma. S tímto jsem se nesešla u žádného ze spolků. Je to jen další důkaz toho, že spolek kladl důraz hlavně na to, aby ženy uměly zvládnout svou domácnost, a již méně na striktní katolickou činnost, o které dostupné dokumenty tolik nehovoří.¹³²

6.4 Hmotné zabezpečení a sbírky

Stejně jako brněnské ústředí Svazu katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska a pobočka v Novém Jičíně, tak i spolek Budoucnost se staral o hmotné zabezpečení svých členek. Pro tyto účely se zřídila nemocenská pokladna. Všechny členky přispívaly 10 haléřů za měsíc a v případě nemoci dostávaly 20 haléřů.¹³³ Tato pomoc nemocným členkám byla velice důmyslná a reflektovala komplikovanou životní situaci většiny členek, které pocházely z chudých poměrů. Je zřejmé, že kdyby neexistovalo toto hmotné zabezpečení, tak by se mnoha ženám nedostávaly ani základní potraviny.¹³⁴

Členky spolku se ale nestaraly jen o sebe navzájem, jednou z jejich povinností bylo vyhledávat chudé, a těm rozdělovat milodary, kterými spolek disponoval. Toto gesto vnímám jako výrazné naplnění křesťanských hodnot v reálném životě. Kromě této činnosti spolky organizovaly řadu sbírek, kterých bylo kolem 200, a to za celou dobu existence spolku. Nejčastěji se podnikaly sbírky za stávkující v tabákové továrně. Podle této sbírky je patrné, že ženy nesouhlasily s poměry v tabákové továrně a chtěly přispět ke změně. Mezi

¹³² *Zpráva za 1898 až 1899, Zpráva za rok 1900 až 1901, Zpráva za rok 1901 až 1902, Zpráva za rok 1905 až 1906, Zpráva za rok 1909 až 1910, Zpráva za rok 1910 až 1911, Zpráva za rok 1911 až 1912, Správní rok 1913 až 1914, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, Dodatek, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.*

¹³³ Na dvacet haléřů měly nárok po dobu trvání nemoci maximálně 4 měsíců.

¹³⁴ *Zpráva za 1898 až 1899, Zpráva za rok 1899 až 1900, Zpráva za rok 1901 až 1902, Zpráva za rok 1902 až 1903, Zpráva za rok 1906 až 1907, Zpráva za rok 1907 až 1908, Zpráva za rok 1910 až 1911, Zpráva za rok 1911 až 1912, Zpráva za rok 1912 až 1913, Správní rok 1913 až 1914, Rok 1914 až 1915, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.*

další sbírky patřily již klasické sbírky na opravu kostelů v okolních obcích. Ženy ve spolku byly také politicky uvědomělé, což dokazuje řada sbírek na agitační prostředky k volbám.¹³⁵

6.5 Veřejná aktivita členek a pořádané slavnosti

Jako nesporné pozitivum bych vyzdvihla, že se spolek nikdy neuzavíral pouze do vlastní činnosti, ale byl veřejně aktivní. Delegátky spolku jezdily na sjezdy diecézního sdružení, křesťanské sociální sjezdy, zemské slety, na krajské konference a eucharistické kongresy. Těchto akcí se účastnily nejen v rámci Československé republiky, ale jezdily také do zahraničí. Touto veřejnou aktivitou spolek Budoucnost reprezentovaly, mohly hodnotit poměry v jiných spolkách a své zkušenosti následně aplikovat na svůj spolek, proto tyto akce hodnotím pouze pozitivně. Je důležité podotknout, že byly vysílány vždy jen ženy a nikdy kněží, kteří ve spolku působili.¹³⁶

Další veřejná aktivita souvisela s tím, že Češi byli v Novém Jičíně ve výrazné menšině. Německé obyvatelstvo Nového Jičína prosazovalo používání němčiny, a to se členkám spolku nelíbilo. Agitovaly ve prospěch užívání českého jazyka mezi členkami spolku, služkami, na ulicích, ale i doma. Češtinu se snažily prosadit i v jiných oblastech.¹³⁷ Tímto prosazováním češtiny se ukazuje další sféra působení spolku a to propagování vlastenectví, což ale nebylo nikde v dokumentech přímo zmíněno. Myslím si ovšem, že vlastenectví jasně dokládá prosazování národního jazyka.¹³⁸

¹³⁵ Zpráva za 1898 až 1899, Zpráva za rok 1899 až 1900, Zpráva za rok 1901 až 1902, Zpráva za rok 1902 až 1903, Zpráva za rok 1906 až 1907, Zpráva za rok 1907 až 1908, Zpráva za rok 1910 až 1911, Zpráva za rok 1911 až 1912, Zpráva za rok 1912 až 1913, Správní rok 1913 až 1914, Rok 1914 až 1915, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.

¹³⁶ Zpráva za rok 1901 až 1902, Zpráva za rok 1906 až 1907, Zpráva za rok 1907 až 1908, Zpráva za rok 1909 až 1910, Zpráva za rok 1910 až 1911, Zpráva za rok 1912 až 1913, Rok 1914 až 1915, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.

¹³⁷ Mezi nejvýraznější snahy patří vyslání deputace odpovědnému arciknězi Fuskovi s prosbou o české bohoslužby.

¹³⁸ Zpráva za rok 1901 až 1902, Zpráva za rok 1906 až 1907, Zpráva za rok 1907 až 1908, Zpráva za rok 1909 až 1910, Zpráva za rok 1910 až 1911, Zpráva za rok 1912 až 1913, Rok 1914 až 1915, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.

Spolek se účastnil i řady slavností, především v okolních městech, které se nesly většinou v politickém duchu. Čistě zábavný charakter měly naopak večírky, které byly konané společně s katolickým mužským spolkem¹³⁹. To, že se ženy uměly také bavit, dokazuje řada čajových a kávových večírků, zahradních slavností, mikulášských slavností nebo zábavných večírků s poezií. Pořádání těchto akcí je mělo patrně vytrhnout z rodinného stereotypu a přinést jim nové zážitky. Je také možné, že tyto světské večírky a slavnosti byly jen reakcí na problémy¹⁴⁰, které členky zažívaly v Novém Jičíně.¹⁴¹

Krátce se chci zmínit i o politické činnosti členek spolku Budoucnost, kterou jsem již i zmínila v předchozí podkapitole. Ženy byly kromě pořádání politicky laděných sbírek činné také při zemských volbách v roce 1906 a říšských volbách v roce 1907. Nejen, že se těchto voleb vždy účastnily, ale některé byly i v místním volebním výboru. Povinnost volit byla vidět v předchozích kapitolách, kde jsem psala o tlaku Československé strany lidové, aby členky chodily k volbám. Je patrné, že ženy tuto výzvu nejen uposlechly, ale byly částečně aktivní i v politice. To sice tolik neodpovídalo principu, že by ženy do politiky zasahovat neměly, ale místním poměrům to nejspíše tolik nevadilo. Ženy volily i do nemocenského výboru tabákové továrny, a to podle ujednání s německými křesťanskými sociály. Zde musel panovat jistý kompromis, protože jinak by nemohly dosáhnout žádné změny. Na tomto jednání je patrné, že kvůli jejímu dosažení byly schopné v některých ohledech nemyslet na vlastenectví, ale na konečný výsledek.¹⁴²

6.6 Předseda Jan Šrámek

V této podkapitole se chci věnovat jedné z největších osobností nejen ženského katolického spolkového života, Janu Šrámkovi. Jeho význam je tak

¹³⁹ O mužském spolku budu podrobněji psát v samostatné kapitole.

¹⁴⁰ O těchto problémech budu podrobně psát v následujících podkapitolách.

¹⁴¹ *Zpráva za 1898 až 1899, Zpráva za rok 1899 až 1900, Zpráva za rok 1900 až 1901, Zpráva za rok 1901 až 1902, Zpráva za rok 1906 až 1907, Zpráva za rok 1907 až 1908, Zpráva za rok 1909 až 1910, Zpráva za rok 1910 až 1911, Zpráva za rok 1912 až 1913, Rok 1914 až 1915, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, Dodatek, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.*

¹⁴² *Dodatek, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.*

velký, že si zasluhuje obsáhlejší představení. Jan Šrámek se narodil v roce 1870 v Grygově¹⁴³ a zemřel v roce 1956 v Praze. Dalo by se říci, že byl mužem mnoha povolání. Jan Šrámek byl knězem, politikem, zakladatelem a předsedou Strany křesťansko-sociální, předsedou Československé strany lidové a předsedou všech československých vlád v zahraničí. Pro Jana Šrámka bylo typické odmítání hlučných a veřejných demonstrací za práva katolíků. Byl si vědom skutečnosti, že katolíci nemohou dosáhnout více práv, než umožňují politické poměry. Vždy usiloval o dohodu se všemi. Jeho způsobem práce bylo nestěžovat si, ale vytrvale pracovat pro náboženské a sociální dobro věřících. V tomto ohledu spatřuji výrazný kontrast například s Františkou Menšíkovou¹⁴⁴, která měla zcela opačný přístup.¹⁴⁵

Po krátkém životopisném úvodu se chci věnovat jeho činnosti v samotném Novém Jičíně. Jan Šrámek přišel do tohoto města v roce 1893 a byl ustanoven kooperátorem místní fary. Aktivně působil i ve věznici novojičínského krajského soudu. Velmi záhy se ukázal jako talentovaný organizátor spolkového života. Byl zapálený hlavně pro sociální spravedlnost v duchu křesťanských zásad. Zároveň vystupoval jako odvážný bojovník za národnostní práva české menšiny. Ovlivněn papežskou encyklikou Lva XIII. *Rerum novarum* z roku 1891, založil v Novém Jičíně jak mužský, tak ženský katolický spolek. Na obou spolcích, vidím jasný odkaz Jana Šrámka, především ve zmíněné sociální spravedlnosti. V obou spolcích byl řadu let jejich předsedou, ale nezdá se, že by některý ze spolků protěžoval. Jeho významným spolupracovníkem se stal již zmíněný Karel Dostál – Lutinov.¹⁴⁶

6.7 Zřízení útulny I., útulny II., útulny III. a útulny IV.

Jan Šrámek byl spojený také s velmi neobvyklým nápadem tehdejší doby, zřízení útulen v Novém Jičíně. Nejprve bych chtěla představit okolnosti, které tomuto zřízení předcházely. Nový Jičín byl znám velkým nedostatkem bytů.

¹⁴³ Grygov je obec, která leží v okrese Olomouc.

¹⁴⁴ Františka Menšíkové budu věnovat samostatnou podkapitulu.

¹⁴⁵ ZLÁMAL, Bohumil. c. d., s. 53.

¹⁴⁶ CHOBOT, Karel – TRAPL, Miloš. c.d., s. 41-44, MAREK, Pavel a kol.: *Jan Šrámek a jeho doba*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2011, s. 5.

České služky a dělnice dojížděly na celý pracovní týden ze vzdálenějších vesnic a bydlely různě u známých nebo v nevyhovujících domech, které neměly ani vodu. Členky Budoucnosti navrhly svému předsedovi Janu Šrámkovi řešení této situace, kterým bylo zřízení útulen. V roce 1897 založil na tento popud I. útulnu pro 10 dělnic. Vznikla v Kostelní ulici v soukromém domě německého učitele. Ukázalo se, že členky umí velmi dobře shánět dary a prostředky, protože skoro všechny věci, na zařízení útulny, získaly formou darů.¹⁴⁷ Útulna byla malá a disponovala pouze deseti postelemi. Pro její účely byla pronajata jen jedna místnost. V té době nejspíš ještě nikdo neočekával, že brzy vzniknou další útulny.¹⁴⁸

Druhá útulna byla založena již v roce 1899, bylo v ní 13 postelí a umístěna byla ve dvou místnostech s kuchyní. Sídčila v domě českého lékaře MUDr. Dvořáka¹⁴⁹ na novojičínském náměstí. Kapacity obou útulen byly velmi rychle vyčerpány, a proto vznikla myšlenka, aby měla útulna I. i II. vlastní dům. I pro tento účel se členky spolku dokázaly rychle aktivizovat a pro nápad nadchly svého předsedu Jana Šrámka. Trvalo to sice tři roky, ale dům se nakonec podařilo postavit v roce 1902 na Růžičkově ulici.¹⁵⁰

Ani tyto dvě útulny ovšem nestačily. V roce 1910 byla v Novém Jičíně zřízena útulna třetí. Existenci hned tří útulen pro dělnice vnímaly členky jako zvláštnost, kterou nemělo žádné jiné město na Moravě. V útulnách se jen nebydlelo, ale konaly se zde také velmi oblíbené kuchařské kurzy. Velký zájem o útulny ze strany Jana Šrámka dokazuje to, že pro útulny vypracoval i zvláštní stanovy.¹⁵¹ V roce 1912 vznikla již čtvrtá, a tím poslední útulna.¹⁵² Zřízení útulen bylo opravdu velmi neobvyklé, a ženy na ně mohly být právem hrdé.

¹⁴⁷ Na zakoupení nábytku tak přispělo Novojičínské okresní sdružení spolku křesťanských socialistů, především na nákup postelí. Nádobí do kuchyně zase darovaly příznivkyně spolku Budoucnost.

¹⁴⁸ *Dodatek k předchozímu, Psáno z pamětí členek svědků událostí*, SOKA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, TRAPL, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*, s. 12-13.

¹⁴⁹ Křestní jméno prameny neuvádějí.

¹⁵⁰ *Dodatek k předchozímu, Psáno z pamětí členek svědků událostí*, SOKA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, TRAPL, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*, s. 13.

¹⁵¹ Každá z obyvatelek musela poslouchat správkyni, jeden týden uklízet a pracovat v kuchyni. Muži měli vstup přísně zakázaný. Existovala pouze jedna výjimka, když se v útulně slavila svatba, některé z jeho obyvatelek. Ani Jan Šrámek do útulen nechodil.

¹⁵² *Zpráva za rok 1909 až 1910, Zpráva za rok 1911 až 1912*, SOKA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, TURZOVÁ, Virginie Marie: *Kartouzský vězeň Mons. Jan Šrámek*, s. 46.

Našly rychlý a účinný způsob, jak aktivně reagovat na chudobu a vysokou nezaměstnanost, což znovu ukazuje silné křesťanské a nesobecké charitativní cítění spolku.

6.8 Kauza kolem Jana Šrámka

V této podkapitole se podrobněji zaobírám kauzou kolem Jana Šrámka, která měla velmi dramatický průběh. Z dostupných dokumentů přesně nevyplývá, proč Jan Šrámek pobouřil místní Němce založením útulny I. a především útulny II. Od jejich vzniku ho začali nazývat *čechischer Hetzkaplan*. Takto ho označoval okresní hejtman a znamenalo to český kaplan – štváč. Tato přezdívka byla brzy běžně používaná mezi jeho protivníky. Němci podali na Jana Šrámka dokonce žalobu. Předmětem žaloby bylo to, že si podle nich zařídil dva hotely. Žaloba byla zamítnuta, ale i tak se o útulnách mluvilo jako o „*harému budovatelově*“.¹⁵³

V Novém Jičíně se také roznesla pomluva, že navádí členky spolku Budoucnost k protiněmecké agitaci. Pravděpodobně to souviselo s tím, že byl známý jako bojovník za národnostní práva české menšiny. To se Němcům v Novém Jičíně nelíbilo, a tak se ho snažili z Nového Jičina vyštvať. Pomluvou ovšem nic nekončilo, městská rada, pod německým vlivem, podala stížnost do Olomouce arcibiskupovi Theodoru Kohnovi¹⁵⁴. Ten nařídil, aby se celé obvinění z protiněmecké agitace vyšetřovalo správou továrny. Nakonec se sice zjistilo, že protiněmecké akce řídila navenek jedna z dělnic, ale to situaci neuklidnilo. V *Lidových novinách* vyšel o nevinně Jana Šrámka dokonce článek, ale ani to nepomohlo. Je zřejmé, že Němci se chtěli Jana Šrámka rychle zbavit a žádný článek nebo rozhodnutí by je nezastavilo.¹⁵⁵

Jan Šrámek nereagoval nijak vyhroceně, což by ani nebylo jeho zvykem a odjel ke svému příteli. Ani toto ovšem pronásledování neukončilo. Jen díky

¹⁵³ *Dodatek k předchozímu, Psáno z paměti členek svědků událostí*, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, TRAPL, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*, s. 13, Virginie Marie: *Kartouzský vězeň Mons. Jan Šrámek*, s. 46.

¹⁵⁴ Theodor Kohn žil v letech 1845 až 1915. Jednalo se o olomouckého arcibiskupa.

¹⁵⁵ *Dodatek k předchozímu, Psáno z paměti členek svědků událostí*, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, TRAPL, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek*, s. 13.

odvaze členů a členek obou katolických spolků¹⁵⁶ se mu nic vážného nestalo, protože právě oni ho dokázali včas varovat před Němci, kteří na něj čekali při příjezdu zpět do Nového Jičína. Následně Jan Šrámek odjel do Itálie a Slovinska. Těžce onemocněl a tam měl lepší podmínky k uzdravení. Jedním z důsledků popsaného incidentu bylo jeho přemístění do jiné farnosti.¹⁵⁷ Tento incident ukázal silnou provázanost mezi mužským a ženským spolkem v Novém Jičíně a také to, jaké velké loajalitu se Jan Šrámek ve spolcích těšil. Bohužel i to, že si Němci dokázali prosadit svou a Jana Šrámka se alespoň v Novém Jičíně zbavili.

6.9 Pronásledování členek spolku Budoucnost

Pronásledován nebyl jen Jan Šrámek, ale i členky Budoucnosti, především kvůli jejich vztahu k předsedovi. Členky byly považovány za jeho odchovanky. Jako hlavní problém spatřuji to, že mnoho z žen pracovalo v tabákové továrně, kterou vlastnili Němci. Z tohoto důvodu mohlo docházet k výsledkům členek přímo na jejich pracovišti. Bohužel se dochovaly záznamy popisující hrubé zacházení se zaměstnankyněmi továrny, o kterých se vědělo, že jsou členkami spolku Budoucnost. Docházelo také k nezákonnému zkracování jejich mzdy.¹⁵⁸

Jedna z dělnic, Magdaléna Krkošková,¹⁵⁹ byla přeložena k výrazně horší práci. Ukázalo se, že toto zacházení nebylo církevním představitelům lhostejné. Magdalény Krkoškové se zastal Antonín Cyril Stojan¹⁶⁰, ale tato intervence příliš nepomohla. V roce 1908 se jí ujal tehdy již říšský poslanec Jan Šrámek a dostalo se jí plného zadostiučinění.¹⁶¹

¹⁵⁶ Členky spolku Budoucnost běžely do mužského dělnického spolku a informovaly je o Němcích, kteří na Jana Šrámka čekali na nádraží. Dva ze členů mužského spolku běželi na zastávku do Šenova a nechali si Šrámka vyvolat. Ten utekl nejdříve do Starého Jičína a v noci se vrátil do Nového Jičína.

¹⁵⁷ *Dodatek k předchozímu, Psáno z pamětí členek svědků událostí*, SOKA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.

¹⁵⁸ *Dodatek k předchozímu, Psáno z pamětí členek svědků událostí*, SOKA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.

¹⁵⁹ Magdaléně Krkoškové věnuji samostatnou podkapitoli.

¹⁶⁰ Antonínem Cyrilem Stojanem se budu zabývat podrobněji v následující kapitole.

¹⁶¹ *Dodatek k předchozímu, Psáno z pamětí členek svědků událostí*, SOKA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.

Zdokumentován je také incident, který se odehrál na jedné ze zahradních slavností. Součástí slavnosti byl průvod městem s hudbou. Němci zaútočili na členky s kyji, surově je zmlátili a průvod rozehnali. Členky výše zmíněné útrapy nejspíš posílily, protože pracovaly ve spolku mnohem horlivěji a docílily jisté úrovně národního probuzení.¹⁶²

Členky spolku měly také velké problémy se sídlem spolku, které od začátku své činnosti sdílely s mužským spolkem. I tyto problémy vznikly kvůli Němcům. Spolky se musely několikrát stěhovat. Když to vypadalo, že našly nové prostory, musely se kvůli tlaku Němců na majitele domu znovu odstěhovat. Němcům vadily například české písně, které byly ve spolicích často zpívané, a české divadelní hry.¹⁶³ Díky své neústupnosti spolky ukazovaly, že si cení především vlastenectví, ale vracelo se jim to častými ústrky. Svým způsobem i nemožností opravdové seberealizace. Je totiž možné, že kdyby spolky měly adekvátní prostory pro svou činnost, dokázaly by mnohem víc.

6.10 Magdaléna Krkošková

Vedle Jana Šrámka chci představit významnou ženskou zástupkyni spolku Budoucnost. Magdaléna Krkošková se narodila v roce 1865 ve Velkých Kunčicích a zemřela v roce 1911, po těžké nemoci. Tuto ženu chci zmínit především kvůli tomu, že byla známá po celé křesťanské sociální Moravě. Jednalo se o nejstarší organizátorku křesťanských žen, výbornou řečnici, i když původem pouze dělnici.¹⁶⁴ Zaujala mě především tímto dělnickým původem, který ji však nezabránil v tom, aby byla jednou z nejváženějších členek ženských katolických spolků na Moravě.

Ve škole patřila mezi nejlepší a byla kladena ostatním žákům za vhodný vzor k následování. V té době nemohla navštěvovat žádné lepší školy, ale to jí nijak nevadilo i díky tomu, že byla velmi sečtělá, což bylo pokládáno mezi

¹⁶² *Dodatek k předchozímu, Psáno z paměti členek svědků události*, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915, *Dodatek*, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915.

¹⁶³ *Dodatek*, SOkA Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, 1. Pamětní kniha 1898 – 1915

¹⁶⁴ Tamtéž.

dělnicemi za neobvyklé. Pracovala také šest let jako služka, k čemuž ji donutila chudoba.¹⁶⁵ Domnívám se, že díky této zkušenosti rozuměla lépe životu služek a mohla jim tak více pomoci a sdělit praktické rady do života, především formou přednášek.

Poté pracovala v tkalcovské a tabákové továrně a dělnicí byla až do své smrti. Byla jednou z prvních členek spolku Budoucnost a velmi brzy se stala jeho jednatelkou. Snažila se o rozkvět všeodborového hnutí, jezdila na krajské a zemské křesťanskosociální konference a na všechny sjezdy strany. Zastávala také funkci hlavní referentky v Ženské organizaci křesťanskosociální na druhém všeobecném sjezdu na Velehradě.¹⁶⁶

Jak jsem již psala v předchozí kapitole, v tabákové továrně byla přeložena na mnohem horší práci. Hlavním důvodem tohoto přeložení bylo to, že vystupovala jako obránkyně práv dělnic.¹⁶⁷

V pamětní knize spolku je vykreslena jako velmi zbožná žena: „*Byla upřímně zbožná a nikdy neopomenula přijati každý týden Tělo Páně. Kristu sloužila, neboť pracovala na obrození společnosti lidské v Kristu Pánu, a Ten, Jemuž sloužila, přijal ji zajisté do počtu panen moudrých.*“¹⁶⁸ Na jejím pohřbu v roce 1911 se ukázalo, jak váženou osobností byla. Při studiu dostupných dokumentů až překvapilo, kolik lidí se přišlo rozloučit.¹⁶⁹ V Brně za ní bylo slouženo rekviem proboštem Antonínem Cyrilem Stojanem s asistencí. Zádušních bohoslužeb se účastnili například preláti a poslanci. Dále redaktor časopisu *Budoucnost*, místostarostové ústředí Všeodborového sdružení. Pohřeb se konal v Novém Jičíně mimořádně ve středu, po vánočních svátcích, kdy se běžně tyto obřady nevykonávají.¹⁷⁰ I toto dokazovalo, obrovskou váženost této členky spolku Budoucnost. Ukázala, že katolická žena se může stát významnou osobností.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Tamtéž.

7. SPOLEK KŘESŤANSKÝCH MATEK V PŘÍBOŘE

V této kapitole představuji zcela jiný spolek, odlišný především svým zaměřením. Nefungoval sice přímo v Novém Jičíně, ale spadá stále do tohoto okresu. Věnuji se mu především z důvodu odlišnosti od jiných spolků. Jedná se o Spolek křesťanských matek v Příboře, který vznikl již v roce 1883. Tento spolek byl výrazně katolický a nevěnoval se prakticky žádným jiným činnostem než náboženským. Důležité pro něj byly také odpustky, které u předchozího spolku nesehrávaly žádnou výraznější roli. V těchto dvou ohledech spatřuji jeho velkou unikátnost, oproti jiným spolkům v regionu.¹⁷¹

Založil jej tehdejší příborský kaplan Antonín Cyril Stojan, který byl v té době horlivým mladým knězem. V Příboře působil aktivně především v místním kostele a škole. Zasloužil se také o rychlý vzestup spolkové činnosti v tomto městě.¹⁷² O Spolku křesťanských matek napsal následující: *„Láska k Bohu a bližnímu jest vynalézavá, v různých způsobech se jeví, nepopřeje si oddechu a kdykoli vidí, že stává se Bohu újma na cti aneb že přicházejí duše draho vykoupené ku zkáze, vše nadsazuje, aby tomu zabránila. Táž láska v dobách, kde náboženství v rodinách se podrývá, kde zrovna v zárodku se náboženství udušuje, seřadila matky ve spolek – ve spolek Křesťanských, aby takto spojenými silami bránily rodiny své před nákazou mravní a nevědeckou, aby děti odchovati mohly k Bohu. Jako každá dobrá věc v Příboře se ujímá, ujal se i spolek matek křesťanských záhy v Příboře. Již záhy zařízen byl spolek matek křesťanský v Příboře od velebného pátera Jana Schneidra, gymnasijního katechety – později kaplana Příborského, údové¹⁷³ se však museli jinam k zápisu posílati. Později veledůstojný páter děkan František Holeček s kaplanem páterem Antonínem Cyrilem Stojanem postarali se o Kanonické zařízení spolku matek Křesťanských v Příboře, čemuž nasvědčují následující listiny úřední.“¹⁷⁴* Z výše uvedeného dokumentu je zřejmé, že

¹⁷¹ *Jednota Křesťanských matek pod ochranou a přimluvou nejblahoslavenější Panny a Bolestné Matky Marie. Stanovy.* SOKA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře, 1. Členská kniha 1883 – 1923, s. 5-6.

¹⁷² CINEK, František. *Arcibiskup Dr. Antonín Cyril Stojan, Život a dílo, Pokus o nárys duchovní fyziognomie.* Praha, Nakladatelství Rudolf Fiala 1933, s. 129.

¹⁷³ Údy bylo označení pro členky spolku.

¹⁷⁴ STOJAN, Antonín Cyril: *O příborském spolku matek křesťanských.* SOKA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře, 1. Členská kniha 1883 – 1923.

spolek byl založen na popud Jana Schneidera a o další činnost se zasloužili především František Holeček a Antonín Cyril Stojan. Spolek je zde vnímán jako velmi potřebný, tuto potřebu následně rozvádím v další podkapitole. Mezi zmíněné dokumenty patří dva latinsky psané dopisy, které byly nadepsané *Ab Archiepiscop Consistorio a Matrum Christianarum*.¹⁷⁵

7.1 Potřebnost křesťanské matky a spolku v tehdejší době

V této podkapitole pracuji s dobovým dokumentem¹⁷⁶, který se věnuje tomu, proč jsou křesťanské matky potřebné na konci devatenáctého století. Tento dokument skvěle ukazuje způsob myšlení, které bylo v té době obvyklé, i když z dnešního hlediska je již částečně úsměvné. Používám ho především pro doložení toho, proč si tehdy lidé mysleli, že právě křesťanská matka je tak důležitá pro výchovu dětí a práci v domácnosti.

Postavení muže je označováno při náboženské výchově dětí jako nedostatečné. V bohatých rodinách se muž většinou nestaral o náboženskou výchovu dětí a vírou dokonce opovrhoval. V chudých rodinách neměl muž na náboženskou výchovu čas, protože se snažil především uživit rodinu.¹⁷⁷ Toto pojetí postavení muže je vyloženě negativní a považuji ho za zkreslené. Není možné v tomto případě tak přísně paušalizovat.

Z výše zmíněného důvodu byla za prvního apoštola v rodině považována matka. Matka žila mimo okolní svět, nezasahovala do veřejného života, neseseděla v hospodách, takže se neseškávala se světským a protináboženským postojem okolí. Tím si měla zachovávat střízlivý úsudek.¹⁷⁸ I toto pojetí je do jisté míry přehnané a ukazuje ženy jako ty, které vůbec neznají svět a neví, co se kolem nich děje. Jedná se o příliš zjednodušený pohled, ale je možné, že se takto na katolické matky na konci devatenáctého století opravdu pohlíželo.

¹⁷⁵ *Ab Archiepiscop Consistorio, Matrum Christianarum*, SOkA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře, 1. Členská kniha 1883 – 1923, CINEK, František: *Arcibiskup Dr. Antonín Cyril Stojan, Život a dílo, Pokus o nárys duchovní fysiognomie*. Praha, Nakladatelství Rudolf Fiala 1933, s. 129.

¹⁷⁶ DUBEN, Jan L.: *Spolek křesťanských matek* [online]. ČKD, 1872/5, 2012, s. 391-392, [cit. 15.3.2012]. Dostupné na <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=6409>

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 391-392.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 391-392.

Dokument zdůrazňuje, že mnohé ženy nevěděly, jakým nebezpečím může být pro jejich děti škola a už vůbec ne to, že po škole nastává pro dítě výrazný střet s protináboženským prostředím. Na toto potencionální nebezpečí se reaguje výzvou ke vstupu do Spolku křesťanských matek. Jako důvod je spatřováno to, že právě tam se za jejich děti můžou modlit tisíce dalších matek.¹⁷⁹

Bylo rovněž připomínáno, že zřizování spolků bude těžké, ale vyzývalo se i přesto k jejich zakládání: „*Není tuším třeba podotýkati, že při zřizování spolků křesťanských matek naskytnou se v každé osadě farní obtíže nemalé. Přece však se musí duchovenstvo naše i k této oběti nové odhodlati, nemá-li červ nevěry dále hlodati na rodinách našich a připravovati tak hrob národu našemu. Čím dříve se pustíme do práce, tím více zachráníme.*“¹⁸⁰ Jedná se o velmi ostrou výzvu, kdy je nutné reagovat na společenské poměry prakticky okamžitě a nečekat na pozdější dobu.

7.2 Účel Spolku křesťanských matek

Podle stanov spolku je hlavní povinností křesťanských matek vychovávat děti takto: „*Podle Boží vůle a v duchu svaté církve, skrze kterou byly znovu zrozeny pro nebeské království.*“¹⁸¹ Zde je znát katolický aspekt, který v předchozích spolicích nebyl taky výrazný.

Rodiče by měli dostávat k tomuto způsobu katolické výchovy milosti svátosti manželství. Čímž se zdůrazňuje, že pouze manželství je to správné místo pro výchovu dětí. Účelem spolku křesťanských matek je tak především zachovávat tyto milosti, dobře je užívat, a to prostřednictvím vlastních snah, modlitby, slovem, příkladem, společným vzděláváním a přímlovou.¹⁸²

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 391-392.

¹⁸⁰ HLOŽEK, Karel: *Zřizujmež spolky křesťanských matek!* [online]. ČKD, 1875/5, 2012, s. 393, [cit. 15.3.2012]. Dostupné na [www: http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=7020](http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=7020)

¹⁸¹ *Jednota Křesťanských matek pod ochranou a přímlovou nejblahoslavenější Panny a Bolesné Matky Marie. Stanovy.* SOKA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře, 1. Členská kniha 1883 – 1923, s. 1.

¹⁸² *Jednota Křesťanských matek pod ochranou a přímlovou nejblahoslavenější Panny a Bolesné Matky Marie. Stanovy.* SOKA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře, 1. Členská kniha 1883 – 1923, s. 1.

Zdůrazněna je doba, ve které spolek působí. Tato doba je označena jako problematická pro katolickou výchovu, a proto je potřeba spolku vyzvednuta. Stanovy kritizují zanedbávání mravní a náboženské výchovy v rodinách a vytlačování náboženských úkonů z veřejných škol. Tímto spolek reaguje na tehdejší problematické postavení katolické církve. Spolek se rovněž bojí, že tento stav by mohl vést k odcizení katolického života u mládeže a ztrátě víry i u dalšího pokolení. Tomuto nebezpečí chtějí bránit prostřednictvím působení křesťanských matek. Spolku jde o blaho duší jejich dětí a o štěstí samotných rodičů, protože jen bohabojné děti jsou považovány za ty, které budou plnit své povinnosti k rodičům. Matky se mají ve výchově svých dětí vzájemně podporovat, aby mohly Bohu společně předkládat své starosti, žádosti, snahy a úmysly v modlitbách.¹⁸³ Zde spatřuji velký tlak na křesťanské matky, je na ně kladena velká zodpovědnost. Z tohoto pohledu vnímám jako velký klad, že se křesťanské matky mohou vzájemně v katolické výchově svých dětí vstupem do spolku aktivně podporovat a nenesou tak velkou zodpovědnost samy.

7.3 Povýšení na arcibratrstvo

Spolek křesťanských matek má zcela jinou hierarchii než předchozí spolky a rovněž jinou historii, kterou v této podkapitole krátce rozeptišu. Nejdůležitější osobou byl jistě budějovický biskup Jan Valerián Jirsík¹⁸⁴, který podal žádost Svatému otci Piu IX.¹⁸⁵, aby byla tehdejší budějovická jednota křesťanských matek povýšena na arcibratrstvo. Tím by získala i všechna práva s tím spojená. Rovněž žádal, aby k sobě mohla připojit všechny další jednoty¹⁸⁶ v českých a sousedních zemích. Což považuji na tu dobu za velmi radikální a novátorské. Tímto propojením by se zajistila velmi dobrá spoluúčasť na odpustcích. Zvláštností ale bylo, že arcibratrstvo a připojené jednoty neměly mezi sebou vyjednávat, ani si dopisovat. I toto se výrazně liší od propojené hierarchie předchozích spolků, u tohoto spolku se neočekávalo, že by spolupracoval úzce

¹⁸³ Tamtéž, s. 1-2.

¹⁸⁴ Jan Valerián Jirsík žil v letech 1798 až 1883. Jednalo se o katolického duchovního, spisovatele a českobudějovického biskupa.

¹⁸⁵ Pius IX. žil v letech 1792 až 1878. Jednalo se o 255. papeže (1846-1878).

¹⁸⁶ Jednota a Spolek křesťanských matek jsou v tomto případě synonyma.

s jiným podobným spolkem. Svatý otec vyhověl žádosti na povýšení na arcibatrstvo 10. listopadu 1876.¹⁸⁷

7.4 Přijetí do spolku

Do Spolku křesťanských matek mohla být nová členka přijata jen knězem, který byl potvrzen a ustanoven biskupem za jeho ředitele. Přijaty mohly být pouze katolické matky, jež vedly křesťanský, spořádaný život a podle svých sil chtěly plnit povinnosti spolku. Přijaté členky zapisovaly do spolkové knihy jméno, rodinný stav a trvalé bydliště. Následně obdržely stanovy spolku a dosvědčení, že jsou přijaté.¹⁸⁸

Přijetí knězem bylo společné pro všechny spolky, takže zde žádná odlišnost není. Odlišné však v tomto spolku bylo, že byly přijímány pouze matky, což samozřejmě napovídá také samotný název spolku. Oproti tomu spolek Budoucnost byl otevřen také dívkám, ba dokonce kladl na jejich členství důraz, to zde úplně chybí. Jako problematické spatřuji také subjektivní zjišťování, jestli ženy opravdu vedly spořádaný a křesťanský život, nejspíš zde bylo důležité posouzení ostatních členek a kněze, který ženu přijímal.

7.5 Obecné stanovy spolku

Podle obecných stanov volil každý spolek ze svého středu radu s představenou, která organizovala záležitosti spolku. Nic důležitého ovšem nemohla vykonat bez svolení duchovního ředitele.¹⁸⁹ Ženy tak nejspíš neměly velký prostor k vymýšlení nějakých vlastních činností a duchovní ředitel zde měl ve všem hlavní slovo. V tomto se mi zdá spolek mnohem více konzervativní než spolek Budoucnost, kde ženy přicházely často s vlastními podněty.

Jednou za měsíc se spolek shromažďoval v chrámu, kapli nebo jiné místnosti. Duchovní ředitel nebo jeho zástupce pronesl přednášku, a následně

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 2-3.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 3.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 3.

se konaly společné modlitby. Pokud se konalo shromáždění dopoledne, bylo doporučeno spojení se mší svatou a společným svatým přijímáním.¹⁹⁰ Podle tohoto popisu byl spolek vysoce organizovaný a nedovolovaly se žádné výjimky. Vše mělo svůj přesný čas a strukturu. I v tom se Spolek křesťanských matek od spolku Budoucnost odlišoval. Rovněž zde nezaznívá, že by přednášku mohla někdy pronést žena, a to je další podstatný rozdíl od spolku Budoucnost.

7.6 Obecné povinnosti členek spolku

Mezi obecné povinnosti členek patřilo následující: „*Svědomité vychovávání vlastních dětí v duchu Ježíše Krista a jeho svaté církve, podle svých možností účastnění se společných shromáždění a pobožností a přijímání nejsvětější Svátosti oltářní ve dnech spolkového shromáždění a odpustků nebo v jejich oktávu, a pokud se koná pobožnost na úmysl spolku. Další povinností je každodenní konání spolkové modlitby a přímůva za všechny členky a jejich děti. Při modlitbě se vzpomínají také zemřelé členky a jejich děti. Členkám je doporučeno vykonávat skutky tělesného i duchovního milosrdenství a to hlavně k chudým matkám a jejich dětem.*“¹⁹¹

Obecné povinnosti spolku jsou ryze křesťanské. Je zde silně zdůrazněna povinnost účasti na mši svaté a důraz se klade také na přijímání odpustků, modlitbu a charitativní činnost. Ani v tomto ohledu, se spolek příliš nepodobá spolku Budoucnost, kde sice byly zdůrazněny křesťanské hodnoty, ale už se na ně nepohlíželo jako na striktní povinnost. Podobnost spatřuji pouze v charitativním působení obou spolků.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 3.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 3-4.

7.7 Přípomínky ke křesťanské výchově

Podle stanov Spolku křesťanských matek měla křesťanská výchova utvrdit dítě ve víře. Z tohoto důvodu měla křesťanská matka poučovat své dítě od nejtělejšího mládí o Bohu, přikázáních a modlitbě. Není zde ovšem určeno, od kdy bylo nejlépe s touto výchovou začít. Matka a celá rodina měla být pro dítě dobrým příkladem, což byla pochopitelná podmínka. Jako problematické ovšem vidím, že by si podle tohoto požadavku měla rodina vybírat také vhodné čeledíny, což bylo v dokumentech také zdůrazněno.¹⁹²

Modlitba byla vyzdvihnuta jako důležitá součást celého dne a doporučovalo se, aby byla vykonávaná pravidelně ráno, večer, před jídlem a po jídle. Stejně jako v jiných spolcích měla žena dbát na výchovu svých dětí také ve škole, ale zde byl znát posun k ryze katolickému pojetí, kdy má matka dohlížet na pravidelnou docházku svých dětí na školní mše svaté ve všední den a o svátcích, na křesťanská cvičení, požehnání, procesí, svatou zpověď a svaté přijímání. Pokud by se ve škole náboženská cvičení zanedbávala, pak se měla postarat o nápravu, což je také společné s předchozími spolky. Zde je ovšem přidáno, že to má být vždy pod dohledem duchovního správce.¹⁹³

Za velmi pozoruhodnou považuji tuhle pasáž: *„Matky mají také bránit mravnost a víru svých dětí tak, že jim budou znemožňovat schůzky s opačným pohlavím, chození k muzice nebo k tanci bez řádného dohledu a rozhodně nesměly v domě trpět žádné knihy, obrazy nebo noviny, které by tupily a zlehčovaly svatou víru nebo odporovaly křesťanským mravům. Ženy by se měly mít na pozoru v tom, že občas hrozí podobná nebezpečí tam, kde by to nikdo nečekal. Je nutné se proto modlit, aby se vychování dětí ničím nezmařilo.“*¹⁹⁴ Z dnešního pohledu je to dosti přehnané a děti by tak nemohly chodit vůbec nikam. Nesmí se ovšem zapomínat, že morálka devatenáctého století se výrazně lišila od té dnešní a zdrženlivost a křesťanské hodnoty se od mladých žen očekávaly. Z tohoto pohledu již výše zmíněné požadavky přehnané nejsou.

¹⁹² Tamtéž, s. 4-5.

¹⁹³ Tamtéž, s. 4-5.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 4-5.

Povinnosti příborského spolku jsou velmi podobné povinnostem spolků křesťanských matek v roce 1875, kdy v českých zemích teprve nacházely své uplatnění. Jednalo se o tyto povinnosti: „*Každá matka spolku zavazuje se, že bude s dětmi svými domácí modlitby hlasitě konati, má-li čeled', i tu k modlitbě té svolá. Dítky maličké v počátcích svatému náboženství cvičiti, se školními dítkami katechismus opakovati, dospívající z obsahu slyšeného kázání neb cvičení zkoušeti. Dítky své ku přijímání svatých svátostí přidržovati a připravovati. Všecky obyčeje katolické jak v rodině, ta mimo dům zachovávat, zvláště pak půst. Nedospělé děti úplně od tanečních muzik vzdalovati, dospělým jen zřídka a s největší opatrností takovou veselost dovolovati, všecky pak večerních toulek chrániti. Dle poučení ve schůzích spolkových uděleného vždy jednati.*“¹⁹⁵ Podle těchto povinností se dá usoudit, že jsou povinnosti neměnné už od samotného vzniku myšlenky založení prvního Spolků křesťanských matek v českých zemích. Jednalo se o podobné organizace, které spolu sice moc nespolupracovaly, ale stály na společném základě.

7.8 Průběh spolkové pobožnosti v Příboře

Průběh spolkové pobožnosti byl vždy stejný: „*Matky se zpovídaly den před pobožností a ráno před pobožností. Následovala mše svatá s požehnáním. Po mši svaté se u bočního oltáře svaté Anny nebo u Panny Marie Častochovské konala přednáška o vychovávání malých a starších dětí. Potom se modlily litanie, spolková modlitby, třikrát Otčenáš, Zdrávas Maria za živé a zemřelé členky spolku Křesťanských matek. Později kněz odešel k hlavnímu oltáři, konala se ofěra, dával se líbat kříž a po ofěře bylo požehnání. Ofěru měli na starosti kostelníci, říkači a ministranti. Během mše, přednášky a přijímání probíhala sbírka členek křesťanských matek, kterou měla na starosti jedna z nich.*“¹⁹⁶ Na tomto popisu se nejvýrazněji ukazuje rozdíl mezi Spolkem křesťanských matek a spolkem Budoucnost. Ve Spolku křesťanských matek

¹⁹⁵ HLOŽEK, Karel. c. d., s. 393, Dostupné na [www: http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=7020](http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=7020)

¹⁹⁶ *Pro memoriam*. SOkA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře, 1. Členská kniha 1883 – 1923.

byla nejdůležitější mše a ostatní katolické obřady. Ve spolku Budoucnost jsem nenarazila na žádný podobný podrobný rozpis náboženských úkonů. Společné bylo konání sbírek, ale u Spolku křesťanských matek není jasné, k jakému účelu sbírky sloužily. Rovněž zde není široké spektrum témat přednášek, ale je pouze zmíněno téma výchovy mladých a starších dětí.

Členkám Spolku křesťanských matek se doporučuje odebírat časopis křesťanských matek *Ludmila* v Budějovicích v Čechách.¹⁹⁷ I zde se tedy ukazuje vliv tisku, ale ne tak výrazně jako u Spolku Budoucnost, kde bylo doporučeno velké množství periodik.

7.9 Odpustky spolku

Jak již bylo zmíněno na začátku kapitoly, pro Spolek křesťanských matek bylo jednou z klíčových činností přijímání odpustků, což ho také výrazně odlišovalo od spolku Budoucnost. Na základě výše zmíněného rozhodnutí svatého otce Pia IX. byly spolku povoleny plnomocné a neplnomocné odpustky.¹⁹⁸

Získat plnomocné odpustky nebylo vůbec jednoduché: *„Plnomocné odpustky mohou získat v den, kdy po zkroušené zpovědi přijali velikonoční svátost a v hodině smrti, když se zkroušeně vyzpovídali a přijali svátost oltářní. Pokud to nebylo možné, pak alespoň vzývali ústy nejsvětější jméno Ježíš. Když ani to nebylo umožněno, vzývali ho zkroušeně v srdci. Odpustky je možné získat během slavnosti nebo ještě v sedmi následujících dnech. K získání těchto odpustků je zapotřebí zkroušeně se vyzpovídat, přijmout nejsvětější svátost ve spolkovém kostele nebo v jiném, který spadá do stejného biskupství. Dále se nábožně modlit za svornost křesťanských knížat, vyhubení kacířství a povýšení*

¹⁹⁷ *Pro memoriam*. SOKA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře, 1. Členská kniha 1883 – 1923.

¹⁹⁸ *Jednota Křesťanských matek pod ochranou a přímlovou nejblahoslavenější Panny a Bolesné Matky Marie. Stanovy*. SOKA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře, 1. Členská kniha 1883 – 1923, s. 5-6.

katolické církve. Jednou za měsíc se mají členky shromáždit, aby vyslechlly slovo Boží od svého duchovního ředitele.“¹⁹⁹

Neplnomocné odpustky byly dvojí. Odpustky jednoho roku získávaly členky za každý dobrý skutek, který vykonaly se zkroušeným srdcem k vyplnění spolkového účelu. Odpustky šedesáti dnů získávaly každý den, kdy se pobožně pomodlily spolkovou modlitbu. Všechny tyto odpustky se mohly přivlastnit také na způsob přimluvy pro duše v očistci.²⁰⁰ Odpustky byly tak úzce spojeny se spolkovou činností, což mohlo být právě tím motivem, aby ženy do spolku vstoupily. Ve stanovách se o tom sice přímo nepíše, ale myslím si, že právě možnost získat odpustky mohlo být pro členky klíčové.

Zajímavostí bylo také to, že pokud se členky modlily každodenní spolkovou modlitbu a účastnily se závěrečné pobožnosti, mohly získat sto dní odpustků.²⁰¹ Každodenní spolková modlitba vypadala takto: „*Ó Maria, neposkrvněná Panno a bolestná Matko! Poroučej naše milé děti nejhlavnějšímu Srdci Ježíšovu, které své Matce ničeho neodepře. Oroduj za ně! Svátí andělé strážní, orodujte za ně. Svátý Josefe, mocný ochránce, oroduj za ně. Svátý Jene, miláčku Páně, oroduj za ně. Svátý Augustine, oroduj za ně. Svátý Aloisi, oroduj za ně. Svátá Anno, matko Panny Marie, oroduj za ně. Svátá Moniko, oroduj za ně. Svátá Moniko, oroduj za ně. Svátý Václave, oroduj za ně. Svátá Ludmilo, oroduj za ně a za nás. Amen*“²⁰² Tato modlitba je vlastně jistou prosbou za děti křesťanských matek a vystihuje starost matek o své děti a jejich snahu, aby poznávaly víru ve jméně Ježíše Krista.

Kromě speciální spolkové modlitby měly členky také mnoho dalších modliteb, což jen dokazuje důraz na modlitební činnost tohoto spolku. Existovala například modlitba k rozjímání, modlitba křesťanské matky za děti, nebo modlitba ke svaté Ludmile.²⁰³

Spolek měl také vlastní píseň jednoty křesťanských matek pod ochranou a přimluvou Nejblahoslavenější Panny Marie, která byla schválena Nejdůstojnější biskupskou konzistoří v Budějovicích 20. ledna 1887. Text

¹⁹⁹ *Jednota Křesťanských matek pod ochranou a přimluvou nejblahoslavenější Panny a Bolestné Matky Marie. Stanovy.* SOKA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře, 1. Členská kniha 1883 – 1923, s. 5-6.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 6.

²⁰¹ Tamtéž, s. 7.

²⁰² Tamtéž, s. 6-7.

²⁰³ Tamtéž, s. 6-7.

i nápěv složil páter Fr. Seyvalter. Vydalo se 100 kusů a jeden stál jeden zlatý a padesát krejcarů. K dostání byla u Jednoty křesťanských matek v Čížově.²⁰⁴ Vlastní píseň vnímám jako další důležité médium, které dokáže rychle shrnout činnost spolku a předat poselství spolku jiným lidem, kteří o vstupu do spolku třeba jen uvažují.

Text písně přesně vystihuje účel Spolku křesťanských matek: „*S hůry nebes hledí svatá máti, patří na křesťanskou rodinu, zdali matka dítě znáti Boha Krista v každou hodinu, zdali bohobojně vede syna, v duchu církve chová dceru svou, aby na ni nepřipadla vina, při dni soudném v onu dobu zlou. Proto k Tobě, Panno, chceme hlas vznésti, a dle vůle tvé jsme hotovy, dítky svoje k Pánu Bohu vésti, vésti v Duchu církve Kristovy. Svatou jest to naší povinností, je Slovem, skutkem pobádati, k lásce k Bohu, modlitbě a ctnosti. Rač jen, Máti, nám pomáhati. Zbožnost svaté Anny rač nám dáti, lásku báby svaté Ludmily, uč Moniky vytrvalost znáti, tak, bychom se tobě líbily. Strážný anděl nechť vždy dítky naše vede k branám říše nebeské, nechť i zde jim kyne v tomto čase, mír a pokoj, štěstí pozemské. Příklad dobrý chcem vždy dítkám dáti, znáti učít svatou vůli Tvou, společně si chceme pomáhati, dobrou radou, pilnou modlitbou. Přispěj nám, ó Bože, Otče, Synu, Duchu svatý svoji milost vlej, a v Tvé lásky, Pane, svatém stínu, Nám i dítkám hojně blaho přej.*“²⁰⁵

7.10 Původ spolků křesťanských matek

V této kapitole chci krátce nastínit stručnou obecnou historii Spolků křesťanských matek, která se mi zdála velmi zajímavá. Spolky křesťanských matek mají svou tradici především v zahraničí, a to ve Francii. V roce 1850 se sešlo ve městě Lille několik zbožných matek, aby si popovídaly o svých starostech s dětmi. Během tohoto setkání se dohodly, že chtějí své záležitosti přednést Bohu v modlitbě společně, odevzdávat své děti pod ochranu Matky

²⁰⁴ *Jednota Křesťanských matek pod ochranou a přimluvou nejblahoslavenější Panny a Bolesné Matky Marie. Stanovy, Nejblah, Panny Marie.* SOkA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře, 1. Členská kniha 1883 – 1923, s. 8-10.

²⁰⁵ *Nejblah, Panny Marie.* SOkA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře, 1. Členská kniha 1883 – 1923

Boží a pro tento účel nechávat sloužit mše svaté.²⁰⁶ Tím se nejspíš položil základ pro vznik Spolků křesťanských matek po celém světě.

Spolky se kromě Francie začaly postupně rozšiřovat také v německých zemích. V roce 1860 by zaveden jeden ze Spolků křesťanských matek arcibiskupem v mohučské diecézi. První schůzi svolal sám arcibiskup a sešlo se na ní deset matek. Těmto ženám sdělil účel spolku, jeho stanovy, nabídl, že se stane jeho duchovním ředitelem a zajistí připojení k arcibiskupství. V Německu se tato spolková činnost rozšiřovala mnohem pomaleji než ve Francii, kde měli za prvních deset let trvání přes čtyřicet tisíc členek. V Německu to bylo pouze osm tisíc.²⁰⁷ Důvody rozdílné rychlosti rozšiřování Spolků křesťanských matek ve Francii a Německu vidím v rozdílné politické situaci, kdy každá země měla jiný vztah ke katolické víře a křesťanským hodnotám.

²⁰⁶ DUBEN, Jan L.: *Spolek křesťanských matek.*, ČKD, 1872/5, 2012 s. 389-390, <http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=6409>

²⁰⁷ Tamtéž, s. 389-380.

8. ČESKÝ KATOLICKÝ SPOLEK DĚLNICKÝ V NOVÉM JIČÍNĚ

Český katolický spolek dělnický kladu až na poslední místo ze všech spolků diplomové práce kvůli tomu, že je mužský. Dřívější zmínka by mohla narušit celistvost textu. Na tomto spolku chci ukázat především podobnosti a rozdíly s předchozími spolky. Spolek byl založen páterem Janem Šrámkem 3. dubna 1895. Tedy stejnou osobou jako ženský spolek Budoucnost. Dostupné záznamy zachycují dění ve spolku pouze v letech 1901 až 1917. Záznamy před tímto datem se nedochovaly, což nedovoluje plné zhodnocení činnosti spolku v celém dějinném kontextu své existence. Předsedou spolku byl zvolen novojičínský kaplan Vincenc Lázeňský. V čele spolku nebyl dlouho, protože byl jmenován farářem v Křenovicích a z Nového Jičína odešel. Poté byl zvolen předsedou spolku Jan Šrámek. Jan Šrámek byl předsedou spolku od 3. listopadu 1895 do jeho odchodu z Nového Jičína v roce 1901. Po něm byl předsedou spolku Rudolf Sobek. Později byl Jan Šrámek jmenován čestným členem. Čestným členem se stal také již zmíněný Karel Dostál - Lutínov, který spolupracoval, také se spolkem Budoucnost.²⁰⁸

8.1 Příspěvky a sbírky spolku

Stejně jako spolek Budoucnost, i mužský spolek vybíral od svých členů příspěvky. Rozdílem bylo, že muži dávali příspěvky na plynový fond a vybírali od členů dobrovolnou daň zemskému výkonnému výboru, která činila dvacet haléřů ročně. Od tohoto příspěvku byl spolek Budoucnost osvobozen. Také probíhaly sbírky ve prospěch stavby nového spolkového domu. K získávání peněz muži často hráli divadelní představení a výtěžek darovali například ve prospěch české školy v Novém Jičíně. Většinu akcí realizovali tak, aby z ní měli nějaký výtěžek, což spolek Budoucnost tak často nedělal.²⁰⁹

²⁰⁸ *Zápisy ze schůzí výboru 1901-1914.* SOKA Nový Jičín, fond Katolický spolek dělnický v Novém Jičíně 1901-1914, TRAPL, Miloš: *Monsignore Jan Šrámek.* s. 13.

²⁰⁹ Tamtéž.

Spolek svým členům vyplácel také nemocenskou, ale pravidla pro možnost vyplácení byla přísnější než u ženského spolku. Bylo nutné, aby nemocný byl nejméně půl roku členem spolku. Tuto podmínku ženský spolek neměl. Každý, kdo z mužského spolku onemocněl, se musel hlásit do osmi dnů u pokladníka spolku a pro podporu docházel každý týden. Pokud vynechal pravidelné hlášení, nebylo mu proplaceno nic.²¹⁰ Již na tomto příkladu je znát, že mužský spolek kladl velký důraz na finanční stránku spolku, což u ženských spolků nebylo tak viditelné.

8.2 Kulturní akce spolku

Kulturní akce ženského a mužského spolku si byly zpravidla velmi podobné. Spolek pořádal plesy, pravidelně si zajišťoval, aby měl prostory pro tyto účely zdarma. Na plesech se vybíralo vstupné šedesát haléřů od členů a osmdesát od nečlenů. Na pořádaných slavnostech muži prodávali pivo, koláče, uzenky, květiny a doutníky. Součástí byla pravidelně tombola.²¹¹ I zde je vidět, že mužský spolek kladl důraz na finanční stránku spolku, což nebylo typické ani pro spolek Budoucnost, a už vůbec ne pro Spolek křesťanských matek.

8.3 Vzdělávací akce spolku

Vzdělávací akce mužského spolku se nesly ve zcela jiném duchu než ty ve spolku Budoucnost. Ve spolkových místnostech měli členové k dispozici nejrůznější stolní hry. Konaly se sice nějaké přednášky, ale přednost měla vždy divadelní představení nebo zábava. V průběhu divadelního představení nebo přednášek měli členové zakázáno kouřit, což bylo dáno především tím, že sdíleli stejné prostory se spolkem Budoucnost.²¹²

Každý týden ve čtvrtek se konaly řečnické kurzy, stejně jako ve Spolku Budoucnost. Vzdělávání se obecně zaměřovalo spíše na spolkové čekatele,

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ Tamtéž.

²¹² Tamtéž.

kterým se říkalo učňové, jež se scházeli pravidelně ve spolkových místnostech každou neděli a svátek mezi třetí až sedmou hodinou odpolední. Vzdělávali se zpravidla čtením knih, časopisů a přednáškami. Ženský spolek se snažil vzdělávat ženy všeho věku. Mužský spolek disponoval bohatou knihovnou, kterou vedl knihovník a jeho pomocník. Knihy měly inventární číslo a nechávaly se i svázat, v případě jejich horšího stavu. V porovnání s touto knihovnou, měl ženský spolek, jak již bylo zmíněno, pouze malou knihovnu a ještě tematicky vyhraněnou. Mužům bylo doporučováno číst mnohem méně časopisů než ženám. Byly to časopisy *Obrana práce a dělnictva*, *Kravařsko a Budoucnost*.²¹³

8.4 Problémy spolku

V roce 1901 došlo k vloupání do spolkové místnosti dvěma muži, kteří odtud odnesli tři pokladny. Oba muži byli později usvědčeni z krádeže. Místní německé noviny tohoto využily a napsaly, že by měl být Jan Šrámek pyšný na svoje odchovance a že pachatelé byli členy spolku.²¹⁴ Touto lží chtěli jasně ublížit mužskému spolku a vyprovokovat nějakou reakci, té se ale nedočkali.

Velké problémy měl mužský spolek také kvůli čepování piva, které bylo významným zdrojem jeho finančních prostředků. Hejtmanství v Novém Jičíně dalo spolku pokutu deset korun za přestupek proti živnostenskému řádu, který podle nich spáchal spolek tím, že čepoval pivo bez dovolení. Další problém nastal v roce 1902, kdy byl předseda Jan Šrámek předvolán k okresnímu hejtmanství a tam mu bylo sděleno, že pokud bude spolek pořádat nějaký výlet nebo slavnost, musí podat žádost k tomuto hejtmanství o povolení k výčepu. Čepovat nesměli členové spolku ale hostinský. Hned ten samý rok jim koncese na pivo byla okresním hejtmanstvím odmítnuta.²¹⁵ Je možné, že tímto způsobem chtělo hejtmanství, které bylo také z větší části německé, zabránit pokojnému průběhu jednotlivých činností mužského spolku. Je zajímavé, že

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Tamtéž.

proti těmto věcem se spolek nijak neohradil, ale ohradil se až při druhém incidentu z roku 1902, kdy se jednalo, podle mého názoru, jen o maličkost.

V roce 1902 se konaly vepřové hody, kde byl pokladník mužského spolku nařčen, především z řad ženského dělnictva, že odňal špek. To bylo bráno jako nactiutrhaní. Spolek se jednohlasně rozhodl, že bude pátrat po původci této pomluvy, a ten pak bude *k zodpovědnosti popotahován*.²¹⁶ Důvodem odporu mužského spolku mohlo být právě to, že k nařčení došlo ze strany ženského spolku Budoucnost, pokud by se jednalo o nařčení z německé strany, dost možná by se po původci nepátralo, což dosvědčují předchozí události, na které mužský spolek nijak nereagoval.

8.5 Mužský a ženský spolek

Mužský spolek je v dostupných dokumentech k ženskému spolku velmi často kritický, což se naopak v dokumentech ženského spolku Budoucnost vůbec nevyskytuje. Jedním z důvodů sporu s ženským spolkem bylo to, že spolek Budoucnost využíval bezplatně prostory mužského spolku na divadelní zkoušky. Dále využíval světla na divadelní představení, neplatil za vytápění a scházel se častěji, než bylo původně usneseno. Mužský spolek reagoval zvýšením nájemného ze čtyřiceti pěti zlatých na šedesát čtyři zlatých ročně.²¹⁷

Ženský spolek také využíval mnohem častěji klavír než ten mužský, který na něj hrál pouze o divadelních představeních. Na klavír byl umístěn zámek a jeden klíč byl dán mužskému a druhé ženskému spolku. Ženský spolek s rozhodnutím placení vyššího nájmu nesouhlasil, ale mužský na tom trval.²¹⁸ Na tomto příkladu je také vidět, jak mužský spolek přeměřoval vše na finance, ale ženský spolek na tyto požadavky většinou vůbec nereagoval.²¹⁹

Provázanost mezi těmito spolky byla velká v mnoha ohledech. Mužský spolek zapůjčil ženskému část skříní v knihovně, aby si ženy mohly zařídit

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ Tamtéž.

²¹⁹ Tamtéž.

vlastní oddělenou sekci. V roce 1907 mužský tamburážský sbor²²⁰ spolu s ženským spolkem Budoucnost uspořádal koncert. V roce 1909 si spolky nechaly postavit nové divadelní jeviště a dohodly se, že budou financovat tuto stavbu každý půlkou výsledného obnosu.²²¹ Na těchto příkladech je zřejmé, že spolky se dokázaly přes své neshody často i dohodnout a spolupracovat.

Drobné nesváry byly ovšem všudypřítomné, což dokazuje malý incident z roku 1912. Mužský spolek tehdy odsoudil Budoucnost jen kvůli tomu, že se nezúčastnila jejich plánovaného společného výletu, což podle nich vytvářelo *trapný dojem a označil to za netaktní chování.*²²²

8.6 Náboženská stránka spolku a veřejná aktivita

Náboženská stránka spolku nebyla tak rozvinutá jako u ženského spolku Budoucnost a nemohla se ani přiblížit náboženské činnosti Spolku křesťanských matek. Členové mužského spolku se účastnili pouze průvodu Božího těla, pouti mužů ve Starém Jičíně a konali pravidelně společnou zpověď a svaté přijímání.²²³

Muži jezdili na zemské sjezdy, například na Velehrad. Kromě zemských se účastnili také sjezdů Lidové strany v Brně a sjezdu křesťanského dělnictva na Hostýně, svěcení základního kamene Katolického tovaryšského spolku německého. Účastnili se také svěcení praporů a slavností pořádaných Katolickou Jednotou ve Štramberku.²²⁴

V roce 1911 se v mužském spolku členové dohodli, že nebudou součástí Národní Jednoty, protože je často zneužívána k protikatolickým akcím. Setrvali v názoru, že když vyloučili katolíky z národa, nebudou přece katolíci součástí Národní Jednoty. Mužský spolek taky ostře písemně vystupoval proti tomu, že se na českých školách agitovalo za pokrokařského prezidenta Tomáše G. Masaryka. Protest podepsal i ženský spolek.²²⁵

²²⁰ Tamburážské sbory používaly drnkací nástroje, například loutny.

²²¹ Tamtéž.

²²² Tamtéž.

²²³ Tamtéž.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ Tamtéž.

ZÁVĚR

Diplomová práce mi poskytla hluboký vhled do problematiky ženských katolických spolků v první polovině 20. století. Seznámila jsem se nejen s činností jednotlivých spolků, ale rovněž jsem zjistila, jak různorodé mohou být spolky, které jsou od sebe vzdáleny pouze pár kilometrů, nebo jak moc se od sebe může lišit mužský a ženský spolek, který sídlí ve stejném městě.

Domnívám se, že ženská katolická spolková činnost je neprávem okrajovou záležitostí, protože přináší řadu podnětných pohledů a myšlenek. V diplomové práci jsem se snažila odpovědět na řadu otázek, které si kladu v úvodu a myslím si, že se mi na ně podařilo beze zbytku odpovědět. Jednalo se o tyto otázky: *V čem spočívala činnost Svazu katolických žen a dívek z Moravy, Slezska a Hlučínska a její pobočky v Novém Jičíně?* Činnost svazu bych určitě označila za velmi pestrou. Ženy se věnovaly charitě, pomáhaly prostitutkám k návratu do běžného a počestného života, organizovaly schůze, přednášky. Nechyběly ani besídky a večírky. Důležitou součástí byly kurzy. Mezi nejpopulárnější patřily řečnické a o vaření.

Existovala zde úzká propojenost nebo měly samostatnou působnost? Propojenost byla značná, jelikož Svaz zastřešoval pobočky a ty zase jednotlivé organizace. Mimo toto uspořádání stál Spolek křesťanských matek v Příboře, který měl zcela jiné hierarchické uspořádání. Mimo stál také mužský spolek.

V čem se lišil Křesťansko – sociální ženský spolek Budoucnost od Spolku křesťanských matek v Příboře? Budoucnost nepřikládala tak velký význam náboženské stránce spolku jako Spolek křesťanských matek v Příboře, který dbal na křesťanskou výchovu a odpustky.

Se kterými významnými knězi jsou spojeny tyto spolky a jak? Nejvýznamnějším knězem byl určitě Jan Šrámek, který stál u zrodu několika spolků a spolupracoval aktivně i se Svazem. Nelze zapomenout ani na Antonína Cyrila Stojana, který byl vůdčí osobností Spolku křesťanských matek v Příboře a který se také zasloužil o samotný vznik tohoto spolku.

Existovaly nějaké podobnosti mezi výše popsányými ženskými katolickými spolky a Katolickým spolkem dělnickým v Novém Jičíně? Spolek měl mnoho

společného se spolkem Budoucnost, ale prakticky žádnou podobnost se Spolkem křesťanských matek.

Odpovídaly ženy ve spolcích ideálu křesťanských žen, který definuji v mé práci? Ano, beze sporu podle dostupných pramenů odpovídaly ideálu křesťanské ženy.

Reflektovaly spolky ve své činnosti složitou situaci katolické církve v Československé republice? Všechny spolky reagovaly na problematiku postavení katolické církve ve společnosti a snažily se bojovat proti novátorským a světským myšlenkám, které se dostávaly například do škol nebo na bankovky.

Do jaké míry byla reflektována činnost spolků v tisku? Prakticky každý spolek měl doporučené tiskoviny, které bylo vhodné odebírat. Do těchto tiskovin přispívali kněží a samotné ženy a reflektovali tam především politické otázky, jejich současné problémy a spolkovou činnost.

Ovšem nejdůležitější bylo odpovědět si na osobní otázku: *Poskytla mi tato práce nějaký nový životní postoj?* Je patrné, že jsem v práci čerpala ze svých znalostí z předchozích oborů a zkušeností s činností na faře. Ženské katolické spolky mi ukázaly, že je možné reagovat na řadu věcí jinak. Nejvíce mě ovlivnil Jan Šrámek a jeho postoj k protivenstvím, kterým musel neustále čelit, ale nikdy nepřestal věřit tomu, co hlásal. Dále jsem byla inspirována životem Magdalény Krkoškové, která měla sice těžký život, ale stejně dokázala zasáhnout pozitivně do života mnoha lidí.

Trošku jsem byla ovšem zklamána mužským spolkem, který svou činností bohužel nedosahoval aktivit ženského spolku, což jsem nečekala. Z mého pohledu řešil více pivo a finance a duchovní otázky stály na okraji. Jisté rozčarování jsem pocítila také při samotném sběru informací v archivech, kde bylo o ženských katolických spolcích velmi málo informací a pokud nějaké byly, tak mnohdy kusé a nepoužitelné.

Z celého výzkumu ovšem převažuje spíše pozitivní dojem, a to především díky potvrzení mé představy, že žena mohla mnohé vykonat i bez emancipačních snah. Jako ryze kladné vnímám také to, že jsem se dozvěděla více informací o historii a činnosti čistě náboženského Spolku křesťanských matek, který mi poskytl nový vhled do problematiky odpustků. Za velmi přínosné vnímám také prohloubení znalostí z dějin katolické církve, kterou

jsem se dlouho zabývala během studia politologie. Diplomová práce mi poskytla řadu nových kontextů, kterých bych si nejspíš dříve nevšimla. Z mediálního hlediska se mi zde velmi líbilo to, že spolky byly silně propojeny s tiskovinami a využívaly pro šíření svých myšlenek a názorů divadla a hudby, čehož si velmi cením. A konečně, po duchovní stránce byla práce především inspirací, k dalšímu prohlubování víry v modlitbě, která byla důležitou součástí Spolku křesťanských matek.

PRAMENY A LITERATURA

Prameny

Den. *Ženy a volby*, 27. 2. 1920.

DUBEN, Jan L.. *Spolek křesťanských matek* [online]. ČKD, 1872/5, 2012 [cit. 15.3.2012]. Dostupné na [www: http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=6409](http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=6409)

HLOŽEK, Karel. *Zřizujmež spolky křesťanských matek!* [online]. ČKD, 1875/5, 2012 [cit. 15.3.2012]. Dostupné na [www: http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=7020](http://depositum.cz/knihovny/ckd/strom.clanek.php?clanek=7020)

Křesťanská žena. *Do Nového roku*, 1923, č. 1.

Moravská žena. 1921, č. 1.

PIUS XI. *Casti connubii.*, Řím, 1930.

SOka Nový Jičín, Křesťansko-sociální ženský spolek „Budoucnost“ v Novém Jičíně, *1. Pamětní kniha 1898 – 1915.*

SOka Nový Jičín, Pobočka Svazu katolických žen a dívek Nový Jičín 1946 – 1949,

I. KNIHY: 1. Zápisy z výborových schůzí 1946 – 1949, 2. Zápisy z členských schůzí 1946 – 1949.

II. SPISY: 1. Dochovaný spisový materiál: Zápisy z valných hromad 1948, 1949, Zápisy z členských schůzí, korespondence o ustavení místního akčního výboru 1948 – 1949.

SOkA Nový Jičín, Spolek křesťanských matek v Příboře

1. *Členská kniha 1883 – 1923.*

SOkA Nový Jičín, fond Katolický spolek dělnický v Novém Jičíně 1901-1914

Zápisy ze schůzí výboru 1901-1914.

Literatura

BABIUCHOVÁ, Jolanta – LUXMOORE, Jonathan. *Vatikán a rudý prapor.* Praha, Volvox Globator 2003.

BUREŠOVÁ, Jana. *Národně politické aktivity českých ženských pokrokových spolků v první polovině 20. století.* Historica 31 – 2002, Facultas Philosophica, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis.

BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století.* Olomouc 2001.

BUREŠOVÁ, Jana. *Tisk ženských spolků v období první ČSR.* In: Tisk a politické strany. Olomouc 2001.

BUREŠOVÁ, Jana: *Jan Šrámek a katolické ženské spolky.* In: MAREK, Pavel a kol.: Jan Šrámek, kněz, státník, politik. Olomouc, Moneta 2004.

CINEK, František. *Arcibiskup Dr. Antonín Cyril Stojan, Život a dílo, Pokus o nárys duchovní fysiognomie.* Praha, Nakladatelství Rudolf Fiala 1933.

CÍSAŘ, Ivo. *Žena v Písmu svatém.* Brno, Cesta 1995.

Co, proboha, papežové řekli o ženách? In: Žena v církvi a ve společnosti (ve vztahu k církevním dokumentům). Sborník přednášek, Unie katolických žen v období 1997-1999, Pastorační středisko Praha.

ENDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc, Refugium Velehrad-Roma 2011, 334 s.

FIALA, Petr – FORAL, Jiří a kol. *Český politický katolicismus 1848 – 2005*. Brno 2008.

FRAENKEL, J. R., Wallen. *How to design and evaluace research in education*. New York, McGraw-Hill 1993.

FREIOVÁ, Michaela. *Žena v současné křesťanské civilizaci*. In: *Žena v církvi a ve společnosti III.*, Sborník přednášek, Praha, Pastorační středisko Praha 2005.

HALAS, František X.. *Neklidné vztahy*. Svitavy, Trinitas 1998.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Praha, Portál 2008.

CHOBOT, Karel – TRAPL, Miloš. *P. Jan Šrámek a Nový Jičín*. In: *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín*, svazek 50, 1996.

KADLEC, Jaroslav. *Dějiny katolické církve III*. Olomouc, Univerzita Palackého 1993.

KADLEC, Jaroslav. *Přehled českých církevních dějin*. Praha, Zvon 1991.

KOCÍN Z KOCÍNĚTU. *Abeceda pobožné manželky a rozšafné hospodyně*. In: RATAJOVÁ, Jana – ŠTORCHOVÁ, Lucie: *Žena není příšera, ale nejmilejší stvoření Boží*. Praha, Scriptorium 2009.

KONÍČEK, Jiří. *Role diplomatických vztahů mezi ČSR Svatým stolcem v období první republiky*. In: ČIŽMÁR, Marián – BIŇOVEC, Gedeon Tomáš:

Katolická církev v první Československé republice 1918-1938. Olomouc, Společnost pro dialog církve a státu 2006.

LACH, Jiří. *K církevnímu rozkolu v Československu v letech 1918-1921*. In: MAREK, Pavel – LACH, Jiří a kol.: *Od katolické moderny k českému církevnímu rozkolu*. Rosice u Brna, Gloria 2000.

LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě. Žena v minulém století*. Praha, Mladá Fronta 1999.

MÁDR, Oto. *Žena-laik v církvi podle církevních dokumentů*. In: *Žena v církvi a ve společnosti (ve vztahu k církevním dokumentům)*. Sborník přednášek, Unie katolických žen v období 1997-1999, Pastorační středisko Praha.

MALÍŘ, Jiří. *Od spolků k moderním politickým stranám. Vývoj politických stran na Moravě v letech 1848-1914*. Brno, FF MU 1996.

MALÝ, Václav. *Postavení ženy v církvi*. In: *Žena v církvi a ve společnosti III.*, Sborník přednášek, Praha, Pastorační středisko Praha 2005.

MAREK, Pavel a kol.. *Jan Šrámek a jeho doba*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2011

MAYER, Pavel. *Komunismus* [online]. In: RC MONITOR, IV., č 1. 11.1.2007 [cit. 12.3.2012]. Dostupné na www: <http://claritatis.cz/download/2007-01.pdf>

MUSILOVÁ. *České političky v Národním shromáždění v letech 1918-1938* [online]. *Ženy a věda, Podzimní cyklus seminářů NKC-ŽV* [cit. 13.3.2012]. Dostupné na www: <http://www.cec-wys.org/prilohy/d5003aa6/Musilova.pdf>

PEHR, Michal. *Satelitní organizace v dějinách křesťanské politiky v českých zemích*, *Obzory, Časopis pro křesťanskou kulturu a konzervativní politiku*, 5, č. 2, 2009.

TRAPL, Miloš. *Vývoj římskokatolické církve na Moravě v letech 1918-1938*. Historica 31 – 2002, Facultas Philosophica, Acta Universitatis Palackianae Olomucensis.

TRAPL, Miloš. *Monsignore Jan Šrámek*. Olomouc, Danal 1995.

TURZOVÁ, Virginie Marie. *Kartouzský vězeň Mons. Jan Šrámek*. Svitavy, Trinitas 2006.

ZAPLETAL, Ladislav. *Český politický katolicismus v letech 1925-1929*. Brno, Vysoká škola Karla Engliše.

ZLÁMAL, Bohumil. *Příručka českých církevních dějin VII*. Olomouc 1972.

ZLÁMAL, Bohumil. *Příručka českých církevních dějin X-I, Doba československého katolicismu 1. část*. Olomouc, CMTF 1972.